

689.359

ΚΗΑ

ΜΑΡΙΝΑΣ ΜΗΛΟΛΙΔΑΚΗ

Περμανάντ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΑΝΤΙΣΣΑΝΙΩΝ
 Αριθμός 11679
 Προβλεπόμενα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΜΑΡΙΝΑΣ ΜΗΛΟΛΙΔΑΚΗ

ΠΕΡΜΑΝΑΝΤ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΤΙΟΥ —
Αδ. ἀριθ. 1495
Χρονολ. Είσαγ. 24-8-1954
Είδιζόσης Κρυστα Σοφία
Αριθ. 869.359/ΚΗΛΔ

11679

ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΙΒΛΙΑ
ΗΡΑΚΛΕΙ
ΑΥΣ ΑΡΙΘ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

889.359

МНА

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА

БИБЛИОТЕКА

ΠΕΡΜΑΝΑΝΤ

Ἄπο τίς ὄχτῳ τὸ πρῶτ, τὸ κουρεῖο τῆς Καίνας θαρεῖς καὶ μοιάζει μὲ βουερῆ κυψέλη. Ἔτσι ἀπαράλλαχτα ὅπως οἱ μέλισσες, κι' ἡ παρδαλὴ πελατεία τῆς κομμώτριας. Ὀλοένα νὰ μπαίνουν, νὰ βγαίνουν, ἀπὸ τῆ στενόμακρη καφετιὰ πορτίτσα, φάτσες κάθε λογῆς. Χρόνια τώρα, κάθε μέρα τὰ ἴδια. Πεταχτὲς κοπελοῦδες μὲ τσαχπίνικα μουτράκια, παντρεμένες μεσόκοπες, γεροντοκόρες μὲ παχὺ φκιασίδι στὰ στραγγισμένα τους μάγουλα. Κοντολογίς, ὅλες οἱ διαβαθμίσεις τῆς γυναικειᾶς ἡλικίας θροναίζονται ἐκεῖ στὸ φαρδὺ καναπέ, κι' ἕνα γύρω στὶς φτηνὲς πολυθρονίτσες μὲ τὸν τριμένο μουσαμᾶ. Περιμένουν, μὲ ὑπομονή... Μιὰ-μιὰ τὴν ἀράδα τῆς. Στὸ μετὰξὺ ἀρχίζει ἡ κουβέντα.

Σωστά! Ἡ ὥρα περνάει ἔτσι πιδ εὐκόλα. Μιὰ μυρωδιὰ πούντρας καὶ οἰνοπνεύματος βαραίνει ἀποπνιχτικὰ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς κάμαρας.

Καλά...ξεφωνίζει κάποια κοσμικὴ ντεμουαζέλλα, ἐγὼ λέω πὼς ἡ ροῦ τοιατέτα τῆς...

Ὁ λόγος τώρα γιὰ τὸν προχτερινὸ χορὸ, γιὰ τὰ καλλίτερα φουστάνια τῆς βραδυᾶς.

Μὰ τέλος πάντων, τὸ ζήτημα εἶναι λεπτό. Καὶ κάθε μιὰ τῆ δικιά τῆς προτίμηση πασχίζει νὰ ἐπιβάλει καὶ στὶς ἄλλες. Ἀναστάτωση. Κακό. Τὸ κουτσομπολιὸ κορώνει. Σιγά-σιγά τὰ σκανταλάκια ἐκείνης τῆς βραδυᾶς βγαίνουν στὰ φώρα. Πνιγμένα γέλια ἀκολουθοῦν τὴν κάθε μιὰ διήγηση. Στερνὰ ἢ κουβέντα γλυστρᾶ στὸ θέατρο πὺ εἶναι νᾶρθει... Στὰ νέα ἔργα πὺ προβάλλουν οἱ κινηματογράφοι... Κάποτε γίνεται ἡσυχία. Καὶ τότες ἀκούγεται καθαρὰ ὁ ξερὸς μεταλλικὸς ἤχος τοῦ ψαλιδιοῦ.

Ντάκ - ντάκ - ντάκ. Κυριαρχεῖ καὶ γεμίζει ὅλη τὴν κάμαρα. Ὁρθία μπρὸς στὸ κιτρινοβαμμένο μὲ τὸν ἀψηλὸ καθρέφτη, ἡ Κατίνα κουρεύει. Κάθε τόσο γυρίζει καὶ χαμογελάει σὺς καινούργιες ποὺ ἔρχονται.

Μιά πιτσιρικά ὡς ὄχτῶ χρονῶν, μὲ λιγνά, γυμνά πόδια καὶ κιτρινάρικα μάγουλα, ζεσταίνει τὰ ψαλίδια, ποὺ θὰ χρειασθοῦν στὸ ὄντουλάρισμα τῶν μαλιῶν.

«Καλημέρα, Κατινίτσα!» «Καλημέρα Σας! Καλῶς ὠρίσατε! Ὁρίστε, περάσατε!...»

Εἶναι καλόκαρδη, ποτὲ δὲν βαρύνεται νὰ δίνει πικάντικες ἀπαντήσεις στὰ ἀστεῖα τῶν κοριτσιῶν, καὶ τὸ γέλιο της, ἀνοιχτὸ καὶ γάργαρο, περιχύνει μὲ εὐθυμία τὸ στενὸ μαγαζάκι.

Βέβαια! Πολλὲς φορὲς συμβαίνει νὰ μὴν ξέρει οὔτε ἡ ἴδια γιατί γελά ἔτσι.

Στάσου νὰ δεῖς. Αὐτὲς χαχανίζουνε. Καλά!... Μά... Γιὰ ποιὸ λόγο, ἀλήθεια, νὰ κάνει καὶ ἐλόγου της τὸ ἴδιο πρᾶμα; Σταματάει μισὸ λεπτὸ μὲ τὰ ψαλίδια στὸ χέρι. Σκέφτεται. Πάλι κλωθογυρνᾷ ὁ λογισμὸς, στὰ ἴδια. Ὑψώνεται πάλι, ἔτσι σὰν μιὰ μαύρη σκέπη, ὅλη ἡ κατάντια τοὺς μπροστά της. Τὸ ρημάδι, μιὰ μάννα παθιασμένη, τρία νάναρα ἀδερφάκια!...

Ὅσο τὰ λογιάζει ὅλα... Κάτι θαρεῖς καὶ τῆς στενέβει τὸ λαιμό. Πῶς νὰ κάνει; Πῶς νὰ τὰ φέρει βόλτα; Ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολη, βαρειά, γι' αὐτήν. Κατάμηση... Δίχως ἀποκοῦμπι κανένα!... Ὅστόσο, ἡ Κατίνα, δὲν ἦταν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἔτσι. Μιά φορὰ πῆγαινε στὸ σχολεῖο. Καὶ τὸ ὄνειρό της ἦταν νὰ γίνεи δασκάλα. Μὰ γιὰ τὴν τύχη της βιάστηκε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας της, νὰ ξεφλήσει μὲ τὴ ζωὴ. Πέθανε στὸ νοσοκομεῖο, ἀπὸ πνευμονία. Τί νὰ κάνει; Ἐπρεπε νὰ δουλέψει. Γιατί ἡ φτώχεια θρονιάστηκε στὰ γερά στὸ σπιτικό τους κι' ἡ μάννα πιασμένη ἀπὸ ἡμιπληγία... Ἄλλοιῶς, θὰ μπορούσε βέβαια νάναί κι' αὐτὴ γραμματισμένη, καὶ μάλιστα μὲ ἔξοδα τοῦ κράτους.

Αὐτὸ τῶχανε πεῖ οἱ καθηγητές της, γιατί ἦταν ἡ καλλίτερη στὴν τάξη της. "Ἄς εἶναι. Αὐτὰ πᾶνε.

Τώρα εἶναι εὐχαριστημένη. Τὸ ψωμί βγαίνει, μὲ τὴ δουλειά της, τίμα, ἀξιόπρεπα. "Ἐ! ναί! Εἶναι κι' ἄλλοι τρόποι, πολὺ πιὸ εὐκολοί... Σωστά! Μά... δὲν εἶναι γεννημένη γιὰ τὰ τέτοια. Καλύτερα ὁ θάνατος. Ζεῖ μὲ τὴ μάννα της καὶ τὰ μικρὰ της ἀδέρφια πού τὰ στέλνει στὸ σχολεῖο, νὰ γίνουν, λέει, αὐτοὶ ἄνθρωποι.

Σὰν λάχει καιμιά γνωστή καὶ τὴ συμβουλέψει, πὼς τάχατες πρέπει νὰ βάλει τὰ παιδιὰ κάπου, νὰ δουλέψουνε, λέει: Μπᾶ, σὲ καλὸ τους! Στανροκοπιέται. Καλύτερα νὰ τῆς βγοῦν τὰ μάτια, παρὰ νὰ τὰ δώσει σὲ ξένα χέρια. "Ὅσο ζεῖ αὐτὴ θὰ μένουν ἐκεῖ καὶ θὰ τραβοῦν τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. "Υστερα... "Ἐ! ναί! Κουράζεται βέβαια πολὺ, ἔτσι ὅπως εἶναι στὸ πόδι ὀλημερίς, χωρὶς ἀναπαυό. "Ὡς τὰ μεσάνυχτα. Καὶ τίς μεγάλες σκολάδες ξενύχτι, ὀλότελα. Ἄλλὰ εἶπαμε. Πάει, συνήθισε πειά. Καὶ νὰ δεις. Τὸ στομάχι της, λέει, ἔμαθε νὰ μὴν ζητᾶ φαῖ τὸ μεσημέρι, σὰν ἔχει κορίτσια πού βιάζονται. "Ἄν πεινάει; "Ὁχι! Διόλου! Στὸ κάτω-κάτω, δὲ θὰ χαλάσει ὁ κόσμος, πού δὲ θὰ φάει τὸ μεσημέρι. Οἱ πελάτισσες πού δουλέβουνε στὶς Τράπεζες, στὰ γραφεῖα, τί θὰ γίνουνε; "Υστερα συνήθισε εἶπαμε.

Μιὰ μέρα κάποια τῆς εἶπε: Τάμαθες Κατίνα; Γρήγορα θάχουμε καὶ ἐμεῖς ἐδῶ περμανάντ. Ναί! καὶ μὴχάνημα πρώτης τάξεως. Καλύτερο, λέει, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Ἀθήνας.

Γερμανικό... κιόλας. Ξεδίπλωσε μιὰ ντόπια ἔφημερίδα καὶ βάλθηκε νὰ διαβάζει φωναχτά.

"Ἡ Κατίνα χλώμασε, παράτησε τὰ ψαλίδια, ἄνοιξε τὰ μάτια, καὶ τὴν κύτταζε, βουβή, ἀποσβολωμένη. Στ' ἀλήθεια! "Ἐτσι τὰ ἔλεγε ἡ ἔφημερίδα. "Ἐνας Ἀθηναῖος κομμωτὴς θάρχόντανε ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες στὴν μικροεπαρχία. Θὰ ἄνοιγε μαγαζί, θᾶχε καὶ τὸ καινούργιο μηχανήμα.

Ἐκείνη τὴν ταραξὲς. Τῆς ἔκοψε τὸ κέφι.

Τώρα πειά, δὲν ἀπαντοῦσε στ' ἀστεῖα πού λέγαν τὰ κορίτσια μὲ τὴν πρώτη διάθεση, κι' ἀπόμεινε ὥρες ἀμίλητη, ἀφρημένη.

Ἡ πολιτειούλα, πού ἔμεινε μὲ τὸ λίγο κόσμο. Αὐτὲς πού φτιανόντουσαν μετρημένες. Νά! Τώρα κι' ὁ ξενομπασάρης αὐτὸς μὲ τίς πολυτέλειες καὶ τὰ νέα του μηχανήματα πού ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ τῆς ἔπαιρνε ὅλη τῆς τὴν πελατεία. Ὑστερα, τί θὰ γίνεῖ ἡ μάνα τῆς, πού δὲν μπορεῖ ροῦπι νὰ κουνηθεῖ ἀπὸ τὸ στρώμα;

Τι θὰ γίνεῖ αὐτή, τὰ ἀδερφάκια τῆς!...

Θὰ πεῖς. Χαθῆκανε οἱ ἄλλες δουλειὲς ἀπὸ τὸν κόσμο; Ναι; Μὰ ὥρες εἶναι νὰ ζητάει πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐπάγγελμα;

Καὶ στὸ κάτω-κάτω πρωτάρα, ἄλλοῦ θὰ μπορεῖ νὰ κερδίζει ἀμέσως ὅσα χρειάζονται;

Μὰ κάποτε τόφερνε ἡ κουβέντα καὶ μιλοῦσαν οἱ ἄλλες γιὰ τὸν καινούργιο κομμωτή.

Ἡ Κατίνα καμωνότανε τότε τὴν ἀνήξερη.

«Θάρθει; Ἀλήθεια; Ἔ! ἄς ἐρχότανε.

Καλῶς νὰ ὠρίσει. Ὡς τόσο δὲν θὰ τοῦ περνᾶ βέβαια ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ κυρ Ἀθηναίου, πὼς θὰ μπορέσει νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του.

Τί; ἐκείνο τὸ μηχανήμα του μπορεῖ νὰ κάψει μιὰ χαρὰ τὰ μαλλιά. Ὑστερα, κάθου γύρευε, ἀποζημίωση σοῦ λένε. Μμμ! τώρα. Ἡλεκτρικὸ ρεῦμα! Σωστὸς θάνατος στὸ κεφάλι σου. Ψέματα λέω;

Καὶ νὰ πῆτε φτιάξιμο! Ἄει συγχώρα με». Καὶ ἡ κουβέντα φούντωνε. Οἱ πρὸ μοντέρνες ἀντιλογοῦσαν. Μπᾶ! Αὐτὲς δὲν συμφωνοῦν ὅπως διόλου. Ἀκοῦς! Ἀθηναϊκὸ κουρεῖο. Περμανάντ. Σωστὴ ἀναστάτωση στὴν πόλη τους. Ἐπὶ τέλους, ἔτσι θὰ ἀποκτοῦσαν στυλ πρωτενουσιάνικο! Ὅρῃστε; Τρεῖς ὥρες στὴν καρέκλα καὶ ξεμπερδεύεις γιὰ σωστοὺς ἔξη μῆνες! Λίγο τὸ ἔχετε! Καὶ τότε βέβαια, ἡ δουλειὰ θὰ ἔπεφτε, κι' ἡ ἴδια

ἡ Κατίνα θὰ ξεκουράζονταν λιγάκι, καὶ πειὰ τὰ μεσημέρια θὰ μπορούσε νὰ τρώει μὲ τὴν ἡσυχία της !.. Ἐκείνη, ἔαφνιαίνεται.

Μπᾶ !... νὰ ἡσυχάσει !... Ἄκους !... Χά ! Χά ! Καὶ γιατί παρακαλῶ νὰ ζητᾶ νὰ ἡσυχάσει ; Μήπως τὴν κουράζει αὐτὴ ἡ δουλειά ; ; Μήπως τοὺς παραπονήθηκε καμμιά φορὰ ; Γελοῦσε καὶ μέσα στὰ χάχανα πάντα κατάπινε ἓνα στεναγμὸ πού τῆς φουρτούνιαζε τὸ στῆθος, κι' ἐρχόντανε σὰν ἓνα ξέσπασμα.

Τότε ἀγρίευε καὶ στὴν πιτσιρίκα. Θαρρεῖς καὶ δὲν ἤξερε τὰ τεμπέλικα κουνήματα τῆς μικρῆς. Ἄρχιζε νὰ τὴ σκουντᾶ. « Ἐλα ντὲ πιδὸ γογγόρα ! Θὰ μὲ φᾶς ἔσύ ! Τεμπέλα ! » Καὶ σὰν ἐκείνη ἔμπηξε στὸ τέλος τὰ κλάματα, ἡ Κατίνα τὴν ἄρχιζε στὸ ξύλο.

Ὁ καιρὸς περνοῦσε. Συχνὰ-πυχνὰ ἡ καθημερινὴ ἔφημεριδοῦλα δημοσίευε τὴ ρεκλάμα. Ὅλο μὲ χοντρά μαῦρα γράμματα.

« Περμανάντ ! Γερμανικῆς προελεύσεως » !... Ὡς τόσο καὶ κάποιος δημοσιογράφος ἔγραψε στὴ στήλη τῶν « Πεταχτῶν » κολακευτικὰ λόγια.

« Ἐκεῖνος ἐκεῖ ὁ Ἀθηναῖος θᾶφερνε λέει πρόοδο στὴν πόλη τους ». Ἡ Κατίνα τὰ διαβάζει, γιατί τῆς ἔρχεται ἡ ἐφημερίδα στὸ μαγαζί. Κουνάει τὸ κεφάλι της, ἀπομένει σκεφτικὴ καὶ φαρμακωμένη. Τὸ περμανάντ τώρα, ἡ καινούργια αὐτὴ ἐφεύρεση ἔτσι ὀλοένα φαντάζει μπροστά της. Σὰν στοιχειὸ θανατερὸ πού ἔρχεται μονγκρίζοντας ἀπὸ ἓνα ἄγνωστο γι' αὐτὴν τόπο, νὰ τῆς πάρει τὸ ψαμί.

Νά ! κάτι ὅμοιο, μὲ τὴν πνευμονία πού ἄρπαξε τὸν πατέρα της. Ὅπως καὶ τότε, ἔτσι καὶ τώρα θὰ ξαναρχίσει ἡ φτώχεια. Τώρα πειὰ δὲν κρύβει τὴν ἀγωνία της. ἀπὸ τίς ἄλλες. Ὅλο καὶ ρωτάει. « Ἐ ! τί νέα ! Γράφουν πάλι τίποτα οἱ ἐφημερίδες ; Πότε θὰ ῥθει ἐκεῖνος ὁ χριστιανός ; » Μὰ ὄχι ! Τίποτα τὸ θετικὸ δὲν ἤξαιραν ἀκόμα.

Στὴ μάννα της δὲν εἶχε πεῖ τίποτα. Δὲν τὸ ἤθελε νὰ τὴν πικράνει στὴ θέσῃ ποὺ ἦτανε.

Μὰ πάλι δὲν μπορούσε νὰ τῆς τὸ κρατήσῃ μυ-
στικό. Ἡ καρδιά της ξεχείλιζε ἀπὸ πόνο, κάπου ἤθελε
νὰ τὰ πεῖ, νὰ ξαλαφρώσῃ! Στὸ κάτω-κάτω, ἀργὰ ἢ
γρήγορα... δὲν θὰ τὸ μάθαινε;

Ἡ μητέρα της τὴν ἄκουσε. Μὰ δὲν πολυκατάλαβε
καὶ καλὰ στὴν ἀρχή. Μπα! Θὰ κοβότανε ἡ δουλειά!
Μὰ σὰν εἶδε τὴν κόρη της τόσο σοβαρὴ καὶ πικραμένη,
ἄρχισε νὰ νοιώθῃ πὸς κάτι σοβαρὸ θάταν στὴ μέση.

Λοιπὸν πάει νὰ πεῖ, ὅτι δὲν μένουν πειὰ εὐχαρι-
στημένα τὰ κορίτσια μαζί της; Ὅχι;

Τῆς ἐξήγησε γιὰ τὸ μηχανήμα. Κοπίασε πολὺ ὡς νὰ
τῆς δώσῃ νὰ καταλάβῃ.

Τότε ἡ γορὰ ξέσπασε σ' ἀναστεναγμοὺς καὶ βροσί-
ματα. Γιατί; Ὅλα δὲν γινόντανε καλὰ, χρόνια τώρα;
Τί τὰ θέλουν πάλι αὐτὰ τὰ καινούργια τους τὰ μηχανή-
ματα;

Βάλθηκε νὰ κυττάζῃ τὰ κουρέλια της. Οἱ σκυλό-
φραγκοὶ! Δὲν ξέρουν τί θὰ κάνουν ἀκόμα γιὰ νὰ βγά-
λουν παράδες!

Στὸ τέλος μούδιασε στὸ στρῶμα της, κι' ἀπόμεινε
πὶὸ χλωμὴ ἀπὸ πρῶτα.

Μὰ ἡ Κατίνα πῆρε κουράγιο μὲ τὴν κουβέντα
αὐτῆ. Στὸ κάτω-κάτω, τί; Οἱ πελάτισσες τὴν ἀγαποῦν,
ψέμματα; Τόσα χρόνια. Τοὺς ὁμορφαίνει τὰ μαλλιά μὲ
τὰ ψαλιδία της. Οὔτε καὶ καμμιά νᾶχει παράπονο
μαζί της.

Αὐτὸς ὁ κομμωτής. ἓνας ξένος. Σήμερα ἐδῶ, αὔριο
φεύγει. Δίκηο εἶχε ἡ καψερῆ ἡ μάννα της σὰν τῆς τὰ
ἔλεγε... Ἔτσι πασκίζει νὰ ἡσυχάζῃ τὸν ἑαυτὸ της, μὰ
στὸ βάθος μένει τὸ ἴδιο ἀνήσυχη, τρομαγμένη. Μιὰ ἐλ-
πίδα τῆς μένει ἀκόμα. Ὅτι στὸ μαγαζὶ τοῦ Ἀθηναίου,
καμμιά δὲ θὰ πατοῦσε τὸ πόδι της. Ναί, ἴσως νὰ φο-
βόντανε νὰ ἐμπιστευτοῦν τὸ κεφάλι τους στὸ μηχανήμα,
στὸ ρεῦμα ἐκεῖ τόσες, ὄρες!

Βάλθηκε νὰ δουλεύει πιδ γερὰ !

“Ολη τὴν ἡμέρα ἀλύγιστη μπρὸς στὸ κιτρινοβαμένο κωμοδίνο μὲ τὸν ψηλὸ καθρέφτη. Ντάκ, ντάκ, ντάκ τὰ ψαλίδια τῆς. Λὲς ἓνα σίδερο, σὰν κι’ αὐτὰ, κι’ ἡ ἴδια πολλὲς φορὲς πάσκιζε νὰ φαίνεται σὰν πρῶτα εὐθυμη. “Αφηνε πόλι τὸ γέλιο τῆς δυνατὸ καὶ γάργαρο νὰ περὶ-χύνει μ’ εὐθυμες νότες τὸ μαγαζάκι. Μὰ γοήγορα γινόν-ταν πάλι ἀνήσυχη καὶ μιὰ ξαφνικὴ λύπη σκέπαζε σὰν σύννεφο τὸ μούτρακι ποὺ μισογελοῦσε ἀκόμα.

Περάσανε μέρες. Κι’ ἄλλες ἀκόμα. Φτάναν οἱ γιορ-τὲς τῶν Χριστουγέννων, σὰν ἐπιτέλους ἦρθε στὴν πόλη ὁ ξένος κοιμωτής. Γράφανε πάλι οἱ ἐφημερίδες. Ρεκλά-μες, σωρός. Στὸ μεγάλο δρόμο, μέσ’ σ’ ἄλλα πλουσιοστο-λισμένα καταστήματα καὶ τὸ δικό του. “Ἦταν ἓνα μον-τέρονο σαλόني, μὲ καθρέφτες κρυστάλλινους ἓνα γύρω. Εἶχε καὶ γραμμόφωνο. Τὰ κορίτσια δὲ θὰ ἐπλητταν πειὰ σὰ θὰ περίμεναν στὸ βελούδινο καναπέ, μιὰ-μιὰ τῆσειρά τῆς. Τὸ μηχάνημα περμανόντ γυάλιζε κι’ ἀστραφτε σὲ μιὰ γωνιά.

Τὸ φτωχομαγαζάκι τῆς Κατίνας ἀνοίγει πάλι κάθε πρωί, στὶς ὀχτῶ ἢ ὦρα. Ὡστόσο δὲν μοιάζει πειὰ μὲ βουερὴ κυψέλη, οὔτε τὰ κορίτσια μπαινοβγαίνουν σὰν βιαστικὲς καὶ χαρούμενες μέλισσες. Τώρα στὸ φαροδὸν κα-ναπέ κι’ ἓνα γύρω στὶς φτηνὲς πολυθρονίσσες μὲ τὸ φθαρομένο μουσαμῶ οἱ πελάτισσες εἶναι λιγοστὲς. Φίλες στενὲς ποὺ μένουν γιὰ χατῆρι τῆς, καὶ φτωχοῦλες ποὺ δι-στάζουν νὰ σύρουν τὰ τριμμένα φουστάνια τους στὸ ντι-στιγκὲτ σαλόني τοῦ ξένου. Ἡ Κατίνα τίς κουρεύει ὅσο-δο. Τὸ ψωμί νὰ βγαίνει.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Πάνω στὸ τετραόροφο σπίτι ἡ Δεσποινὶς κουλου-

ριασμένη στο ζεστό ντιβάνι της παρακολουθεί το χαλασμό της φύσης με ήδονικές ανατριχίλες.

Νοέμβρης... Ο άβραας φυσάει τσουχτερός. Το κρύο βελονιάζει, από μακριά φτάνει κάποτε το μπουμπουνητό και στιγμές-στιγμές η λάμψη της αστραπής φωτίζει σαν πυροτέχνημα τους τοίχους του μεγάλου σπιτιού Πρωτομηνίιστα του χειμώνα! Στην κάθε λάμψη σηκώνει το κεφάλι της σχεδόν ευχαριστημένη. Η ρομαντική μελαγχολία της βρίσκει τώρα κάποια δικαιολογία. Βυθίζεται σε σιλογή. Το ρομαντζάκι του Ντεκομπρά έχει κυλίσει από τα χέρια της στο παχύ χαλί. Το κύτταξε κάμποσες στιγμές αφηρημένα και τ' άφησε να κοιτάται χάμω.

Ο άβραας σφυρίζει τώρα πιο δυνατά. Μίζερα κιτριναρικά φύλλα στριφογυρίζουν μ' ένα θλιβερό τσιφ-τσάφ γύρω της και ύστερα φίρδην-μίγδην στη μουσκεμένη γη. Τά βλέπει, και αρχίζει να φαντάζεται πώς μοιάζουν με μύριες ζωούλες που τραβούν με τη σειρά τους στο θάνατο. Τά σύννεφα κρέμονται μαύρα, φονσκαμένα. Η βροχή χοροπηδάει στα κεραμίδια, και μια βαρειά-βαρειά χωματίλα και μπόχα μουχλιασμένου φύλλου γεμίζει την ατμόσφαιρα. Πρωτοβρόχια! σκέφτεται. "Όπου νάναι και ο χειμώνας. Θυμάται τώρα το καλοκαιράκι... Τί ώρατα, αλήθεια που πέρασε και φέτος! Κι' έτσι σά μια φωτεινή εικόνα ξαναψώνεται μπρός στα μάτια της, λαχταριστά. Είδε πάλι καλοκαιριάτικα επεισόδια, τον ξαυτό της μισόγυμνο αφημένο κοκκέτικα στο νωχελικό χάδεμα της θάλασσας.

Η καυμένη ή θάλασσα! Τώρα πειά βέβαια θάναι τόσο ξερημη! Όσο και η μικρή βιλίτσα που πέρασε το καλοκαίρι της. Το ταξιδάκι της και το φλερτάκι που είχε έτσι αναπάντεχα μέσ' στο πλοίο. Ούφ! περασμένα, ξεχασμένα...

Και κείνες οι τουαλέτες του καλοκαιριού, τόσο λαχταριστές! στολίζουν και στρώνουν θαυμάσια το κορμί. Ένω το χειμώνα!! Πφ! Καλά, ως παραδεχτούμε, οι

γοῦνες εἶναι κάτι τι τὸ χαριτωμένο ... Naί, ἀλλὰ κείνα τὰ μάλλινα χαλᾶνε τελείως τὴ γραμμὴ! Καὶ οἱ λεπτούλικες μεταξωτὲς γόβες ποῦ θὰ ἀντικατασταθοῦνε μὲ τὶς γαλότσες, καὶ ἡ ὀμπρέλα, καὶ τὸ τσαλαβούτημα στὶς λάσπες... Σωστά! τὸ αὐτοκίνητο...

Naί, μὰ κ' ὀλοένα κλεισμένη στὸ στενὸ σιδερένιο κουτί, ποῦ τρέχει, τρέχει, κ' οὔτε σ' ἀφήνει νὰ δεῖς καὶ νὰ σὲ δοῦνε. Ἀπελπισία! Παίρνει τὸ βιβλίο νὰ διαβάσει πάλι. Οἱ ἀράδες μακραίνουν, μακραίνουν, τὰ γράμματα βγαίνουν ἀπὸ τὴ γραμμὴ, σωριάζονται στὸ χαρτί καὶ χορεύουν σὰν τρελλά. Τὸ πετάει βαρνεστημένη. Ἡ βροχὴ ὄλο καὶ δυναμώνει... Ὁ οὐρανὸς θολός... βαρὺς μὲ μαῦρα πηχτὰ σύνεφα. Κοντολογίς αὐτὸς ὁ χειμῶνας, τῆς φέρνει σωστὴ ἀναστάτωση. Συλλογιέται, φασαρίες, τρεχάλες οἷς μοδίστρες καινούργιες τουαλέτες, manteaux. Ἀλήθεια, τί σχῆμα νάχουν τάχα τὰ νέα καπέλλα; Τὸ περσινὸ τὴν ἔκανε νὰ μοιάζει μὲ σωστὴ Πομπαντοῦρ καὶ τί compliment ποῦ εἶχε ἀκούσει, ἀλήθεια!

Ζυγώνει στὸ παρᾶθυρο. Ὀμπρέλλες ἀνοιχτὲς ποῦ τρέχουν βιαστικά. Κι' ὁ δρόμος μοιάζει τώρα, σὰν νάχει σπαρθεῖ ἀπὸ πελώρια μανιτάρια. Τὸ θέαμα τὴ διασκεδάζει... καὶ μονομιᾶς ἀρχίζει νὰ συλλογιέται πὼς κ' ὁ χειμῶνας ἔχει τὶς χάρες του. Συγκεντρώσεις, τσίγια, χορός. Μιὰ σάλα πλούσια, φῶτα, ἀκριβὲς τουαλέτες, φρακοφορεμένοι κύριοι... μουσική... καὶ σιγὰ-σιγὰ κείνο τὸ ὀλόφωτο ποῦ καίει τὴ φαντασίᾳ τῆς, προχωρεῖ, σέρνεται πάνω τῆς, τὴν κυκλώνει σὰν ἀκτῖνες ἥλιου. Νοιώθει μιὰ ἀκράτητη εὐθυμία νὰ τῆς γαργαλάει τὸ λαιμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμία νὰ ξεσπάσει σ' ἀκράτητα γέλοια.

Κάτω στὸ ὑπόγειο τοῦ ἴδιου σπιτιοῦ, μιὰ γυναίκα χωμένη ὡς τὸν ἀστράγαλο σ' ἓνα βρώμικο μαυρόνερο πλένει. Κάποτε-κάποτε, τὸ ρυθμικὸ τὰκ-τὰκ τοῦ πλυσίματος τὸ συνοδεύει μ' ἓνα μακρόσυρτο θλιβερὰ ἀστεῖο σκοπὸ. Χωρὶς ἄλλο, γιὰ νὰ ξεδίνει ὁ νοῦς τῆς. «Ἄχ! Ἄααα!» ψιλὴ κοκκαλιάρᾳ, μὲ κάτι πελώρια γκριζὰ μάτια

πὸν φωτίζουν λειψὰ μὰ κακομοιριασμένη φάτσα.

Βρέχει! τὸ νερὸ τῆς μουσκέυει τὸ κεφάλι, τοὺς ὤμους, τὸ κορμί, ὡς τὸ κόκκαλο. Ὡστόσο, εἶναι ἀπελπισμένη γιατί δὲν θὰ τῆς εἶναι βολετὸ νὰ στεγνώσει τὰ ροῦχα καὶ νὰ πάρει πῶ γρήγορα τὶς τριάντα δραχμές. Συλλογίζεται μὲ θλίψη τὸ καλοκαίρι ποὺ πέρασε πάλι.

Ἐ! τὰ ροῦχα βρωμᾶνε τότε περισσότερο ἀπὸ τὸν πιγμένο ἰδρῶτα. Μὰ πάλι καλλίτερα τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸ χειμῶνα. Οἱ μέρες μεγάλες, ὁ ἥλιος ζεματᾷ... ἀπλώνεις .. καὶ νά, στὸ λεπτὸ ἔτοιμα. Κοντολογίς τὸ μεροκάματο βγαίνει. Ἐνῶ τώρα... ρίχνει μιά ματιὰ στὸν οὐρανό. Βαρύς, θολός, φουρτουνιασμένος. Ἀναστενάζει.. Δίπλα τῆς δυὸ κουτσούβελα καθισμένα στὶς λάσπες ζυμώνουν μὲ τὰ χεράκια τους τὸ βοῦρκο. Κιτρινισμένα μὲ πληγιασμένα πόδια, ντυμένα μ' ἓνα κομμάτι καραβόπανο ραμμένο ὅπως ὅπως.

Ὁ ἀέρας φυσᾷει πῶ ἀγριος, ἡ βροχὴ δυναμώνει καὶ ἡ μητέρα ἔχασε πειὰ κάθε ἐλπίδα πὼς μπορεῖ νὰ παραδώσει γιὰ σήμερα τὰ ροῦχα τῆς. Μά... συλλογίζεται.. Θέ μου! Ἀπὸ τώρα ὄλο κι' ἔτσι θὰ γίνεται. Ἀνατριχιάζει. Μαύρη ἐποχὴ στὸ σπιτικό τῆς. Τὸ ψωμί πάλι θὰ λιγοστέψει.

Καὶ τὰ λοιμάρικα ὄλο καὶ θὰ φωνάζουν πὼς πεινοῦν καὶ κρυώνουν. Ὑστερα εἶναι καὶ κείνο τὸ ρημάδι. Ξεχαρβαλωμένο ὀλότελα Καὶ κάτι τρύπες στὸ ταβάνι! Ἀνοιχτὲς πόρτες γιὰ τὸ κρύο καὶ τὸ νερὸ.

Βροχὴ ποὺ περνᾷει γρήγορη καὶ δυνατὴ τῆ μουσκέυει. Θέλει νὰ συνεχίσει τὴν πλύση μὰ δὲν τὰ καταφέρνει.

Τῆς ἔρχεται νὰ ἀνοίξει τὰ χέρια γιὰ νὰ μουτζώσει τὰ σύννεφα, μὰ μετανοιώνει γρήγορα, καὶ παρατώντας τὸ πλύσιμο χάνεται μὲ τρεχάτα βήματα στὸ σαράβαλο ἀφήνοντας μιά μακρόσυρτη βλαστήμια. Τὸ νερὸ τρέχει τώρα στοὺς δρόμους, μὲ μικρὰ ποταμάκια.

Πάνω στὸ τετραόροφο ἀκούγεται τὸ πιάνο νὰ παίζει κάποιον πεταχτὸ τραγουδάκι τῆς μόδας. Ἡ δεσποινὴς διασκεδάζει τὴν πλήξη τῆς.

Ὁ Γιοζέφ, ἓνας πλούσιος γλεντζές, ἀπὸ κείνους τοὺς ξένοιαστους τύπους πὺν ἡ ζωὴ τους περνᾷ σὰν μέσα ἀπὸνα γιορτινὸ πανηγύρι. Κι' αὐτὴ μιὰ ὄμορφη μπαλαρίνα τοῦ καμπαρέ. Ἐνα βράδν ἔλαχε νὰ τὴ γνωρίσει. Ἔτσι στὴν τύχη. Ἦτανε παραμονὴ πρωτοχρονιάς, ἡ πολιτεία πολυθόρυβη μὲ τὰ κατάφορτα μαγαζιά, τὰ πολύχρωμα λαμπιόνια, καὶ τὸ ἀδιάκοπο ἄμε κ' ἔλα τοῦ κόσμου. Εἶχε ζαλιστεῖ ἀπὸ τὰ γέλια καὶ τὶς φωνές, καὶ ἀφήνοντας τοὺς πλατιοὺς δρόμους τράβηξε ζητώντας τὸν ξεμοναχισμό.

Μὰ γιὰ μιὰ στιγμή σταμάτησε μπροστὰ σ' ἓνα ζωηρὰ φωτισμένο μαγαζί. Μεγάλες κοκκινωπές ρεκλάμες εἶχαν κοληθεῖ ἀκαλαισθητὰ στὸ σωβαντισμένο του τοῖχο, καὶ ἓνας ἀνθρωπάκος μὲ μικρὰ πονηρὰ μάτια στεκότανε στὴν πόρτα. Ὡς τὸν εἶδε, πέταξε βιαστικὰ τὸ τσιγάρο πὺν κρατοῦσε στὰ κιτρινιασμένα του δάχτυλα καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν ὑποδεχτεῖ. Περᾶστε, κύριε, περᾶστε.

Ἔδωσε τὸ καπέλλο του, τὸ πανωφόρι του, τὸ μαστοῦνι καὶ τὸ κασκόλ του καὶ μπῆκε μέσα. Κεῖνη τὴν ὥρα ἡ αὐλαία τῆς μικρούλας σκηνῆς τοῦ καμπαρέ σηκωνόταν ἀργὰ-ἀργὰ, ἀφίνοντας νὰ φανεῖ μιὰ νέα ἴσαμε δέκα ὀχτὼ χρονῶν. Στὴν ἐμφάνισή της δυνατὰ καὶ παραταμένα χειροκροτήματα ξέσπασαν. Χαιρέτησε χαμογελώντας τὸν κόσμο κι' ὕστερα ἄρχισε νὰ χορεύει. Τὸ χαριτωμένο της κορμί ἦταν σφιγμένο μ' ἓνα μετᾶξινο δόλολευκο πέπλο, καὶ τὰ ξανθιά της μαλλιά γυρισμένα μὲ χάρη ἐπάνω ἀφήνανε νὰ φανεῖ ἓνα πρῶσωπάκι πὺν σοῦ θύμιζε ἀνοιξιᾶτικο λούλουδο.

Μὰ κείνο πὺν τοῦκανε πιότερη ἐντύπωση ἦταν

τὰ μεγάλα μενεξένια μάτια της μὲ τὴν παιδιάστικη ἔκφρασή τους.

Τὴν κύτταξε σαστισμένος. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή σὰν νὰ τοῦ φάνηκε πὼς βρισκόταν μακριά, πολὺ μακριά ἀπὸ κεῖ ἀνάμεσα σ' ἓνα παράξενο λουλουδένιο δάσος, καὶ πού γύρω του οἱ ξωτικές νεραίδες εἶχαν στήσει τὸν ὄμορφο χορό τους. Ἀπὸ τὴν παράξενη πλάνη του ἦρθαν νὰ τὸν ξυπνήσουν δυνατὰ χειροκροτήματα κι' ὕστερα τὸ βιαστικὸ σύρσιμο τῆς ἀδλαίας. Ζήτησε νὰ τὴ γνωρίσει. Κι' ἀλήθεια, δὲν πέρασε παρὰ κάμποση ὥρα καὶ κείνη καθόταν κιόλας στὸ τραπέζι του.

Ἀπὸ τότε πήγαινε σχεδὸν κάθε μέρα στὸ καμπαρέ.

Εἶχανε γίνει φίλοι. Καὶ ἓνα βράδυ τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία της μὲ τὸ ἐμπιστευτικὸ θλιμένο ὕφος πού βρίσκει κανεὶς στὶς γυναῖκες τοῦ εἴδους της.

Τὴ λέγανε Τζούλια. Ὁ πατέρας της δούλευε στὸ ἐργοστάσιο, καὶ ζοῦσανε, τότε, καλά. Μὰ μιὰ μέρα, κακὴ καὶ μαύρη ὥρα, τὸν ἄρπαξε τὸ μηχανήμα καὶ μέσ' στὰ τρομερὰ δόντια του βρῆκε τὸν πιὸ φριχτὸ θάνατο.

Τί νὰ τοὺς κάνουν τὰ λίγα χρηματάκια πού τοὺς ξέκοψε ἡ ἐταιρεία; Πεινάσανε. Καί, τώρσ, λίγος καιρὸς, πού τῆς βρῆκαν αὐτὴ δὲ τὴ θέση, τῆς φάνηκε σὰ θαῦμα. Τὴ δέχτηκε ἀμέσως.

Πέρασε, ἀπο τότε, κάμποσος καιρὸς, καὶ αὐτὸς ὄλο καὶ καταλάβαινε πὼς ἦτανε πιὸ πολὺ δεμένος μαζί της.

Μὰ τοῦτες τίς μέρες, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸν ἄλλος ἓνας τριγύριζε ἀκόμα τὴ Τζούλια. Ψηλὸς μὲ κοκκινωπὸ σχεδὸν ὄμορφοκαμωμένον μοῦτρο, μὲ κοντὸ μουστακάκι καὶ μισόφαρα μαλλιά. Μὲ πρώτη ματιὰ σοῦ φαινόταν, καμμιά σαρανταριά χρονῶν, μὰ ἂν τὸν κύτταζε κανεὶς πιὸ προσεχτικὰ θᾶβρῖσκε πὼς πατοῦσε τὰ ἐξήντα. Στὴν ἀρχὴ δὲ τοῦ φάνηκε σπουδαῖο τὸ προᾶγμα.

Μὰ ὥστόσο μιὰ μέρα, πηγαίνοντας σπίτι της, τὸν

βρῆκε στὴν κάμαρά της. Τῆς μιλοῦσε μὲ σιγανὴ φωνὴ πού λίγο-λίγο ἔπαιρνε ἕναν τόνο τρυφερῶ κι' αὐτὴ καθισμένη στὸν ἀντικρυνὸ καναπέ τὸν ἄκουγε βαριεστημένα. Τοῦρθε νὰ σκάσει ἀπὸ ζήλεια, ὅμως μάρεσε νὰ καμωθεῖ τὸν ἀδιάφορο. Μὰ πάλι δὲ τὰ κατάφερε νὰ βρεῖ ἡσυχία. Στριφογυροῦσε στεναχωρημένα πάνω στὴν καρέκλα του, ἔνοιωθε κάτι νὰ τὸν πνίγει στὸ λαιμό, κάτι θάθελε νὰ πεῖ. Μὰ δὲ μποροῦσε νὰ βρεῖ τίποτα τὸ κατάλληλο γιὰ τὴν περίσταση, κ' αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ θυμώσει πιὸ πολύ.

Στὰ στερνά, ὁ μεσόκοπος κύριος σηκώθηκε κ' ἔφυγε.

Σὰν χαιρετοῦσε στὴν πόρτα, τὸ μοῦτρο του εἶχε πάρει τὸ ὕφος, τὸ ἐπιδειχτικὸ, κείνο πού πέρνουμε μπροστὰ στὸν ἐνοχλητικὸ πού μᾶς χαλᾷ τὴν ἡσυχία.

Ἄμα ἀπόμειναν οἱ δύο τους, προσπάθησε νὰ τῆς πάρει λόγια σχετικὰ μὲ τὸν ἐπισκέπτη πούχε φύγει. «Σὰν τί σχέσεις τάχα μποροῦσε νάχει μαζί του;»... Ἄπὸ κάτι λίγα λόγια πού τοῦπε, κατάλαβε πὼς ἦταν πλούσιος, εἰσοδηματίας ἴσως, καὶ πού τῆς ζητοῦσε ν' ἀφήσει τὸ καμπαρὲ γιὰ νὰ τὴν παντρευτεῖ. Ἄ! μὰ αὐτὸ καταντοῦσε πολὺ, πάρα πολὺ. Τῆ Τζούλια τὴν εἶχε σὰ δική του. Καὶ τώρα! Ὅριστε πὺν μπαίνει ἕνας ἄλλος στὴ μέση. Δὲ μποροῦσε νὰ τὸ ὑποφέρει.

Καὶ ὕστερα στὸ κάτω-κάτω, γιατί τάχα νὰ μὴν τὴν παντρευτεῖ αὐτός; Τί δικαίωμα ἔχει τοῦτος ὁ ξένος πάνω της; Κι' ἔτσι πῆρε τὴν ἀπόφαση γιὰ τὸ γάμο.

Τὶς πρώτες μέρες τὶς πέρασαν στὴν ἐξοχή. Καὶ ἦταν τότε ἡ πιὸ ὄμορφη ἐποχὴ τοῦ χρόνου. Ἄνοιξη. «Ὅλη ἡ πλάση εἶχε ξεσηκωθεῖ σ' ἕνα μεγάλο γιορτάσιμο πανηγύρι. Σὰ νὰ γιόρταζε κι' αὐτὴ μαζί τους. Στὸ μεγάλο πράσινο χαλὶ ὅλο καὶ ξεπετιόνταν καινούργια λούλουδα. Καμάρωναν στὰ ψηλὰ λίκια τους, καὶ πότε-πότε ξεμάκρναν τὰ βελούδινα κεφαλάκια τους γιὰ νὰ κυττάξουν περίεργα τὰ γύρω τους. Κι' ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς καινούργιες φορεσιῆς τῶν δένδρων φαινόταν οἱ πράσινοι καρποὶ

σάν μικρὰ ἀπὸ τὰ σπάργανα». Ἔτσι μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀνοιξη ἢ Τζούλια του. Κι' ἔτσι τὴν ἔνοιωθαν κι' οἱ δύο. Λὲς καὶ ζοῦσαν μέσα ἀπόνα παραδεισένιο φῶς. Μὰ τὸ καλοκαίρι ἔφυγε γοργά, καὶ μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ χειμῶνα γύρισαν στὴν πόλη. Καὶ ζούσανε στὴν ἀρχὴ καλά. Ἡ Τζούλια μποροῦσε νὰ περηφανευτεῖ πὼς εἶχε τὸ πιὸ καλὸ σπῆτι καὶ τίς πιὸ βαρεῖες τουαλέτες. Εἶχε κιόλας ξετρελλαθεῖ. Θάρρευε πὼς ἔμοιαζε μὲ βασιλοπούλα τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Ὡστόσο ὅμως, σιγά-σιγά, αὐτὸς ἄρχισε νὰ βαριέται.

Ἡ ἥσυχη ζωὴ, ποὺ τόσο ἀπότομα ἄρχισε ὑστερα ἀπὸ τὸ γάμο, στὴν ἀρχὴ τοῦδινε κάποια εὐχαρίστηση. Ἐπειτα ὅμως, ἡ πλήξη, ἡ βαρεσιά. Τὸ πουλί ποὺ πετᾶ στὰ δάση, δὲ μπορεῖ νὰ συνηθίσει τόσο εὐκόλα στὴ σκλαβιά τοῦ κλουβιοῦ. Πότε-πότε, σὰ μιὰ λάμψη ἀστραπῆς περνοῦσε ἀπ' τὸ μυαλό του ἡ νοσταλγία τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Ἐκανε δυνατὴ προσπάθεια γιὰ νὰ ξεχάσει, μὰ δὲν μποροῦσε. Θυμόταν. Ὅλη του ἡ παλιὰ ζωὴ μὲ τὰ γλέντια της, τὸ ξένοιασμα ποὺ δίνει ἡ ἀπόλυτη λευτεριά, καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα ἡ παρέα ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς γλεντζέδες ἐρχόταν μπροστά του τυλιγμένη μὲ τὴ γοητεία τοῦ περασμένου. Ὁλόκληρη πάλι γινόταν μέσα του. Κάθε βράδυ οὔτε στὴ λέσχη πῆγαινε, οὔτε πουθενά. Ἐμενε κοντὰ στὴ Τζούλια. Ἐνα ὅμως δειλινὸ ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τὴ λέσχη δὲν κρατήθηκε καὶ μπῆκε μέσα. Πέρασε στὴ μεγάλη σάλα καὶ τράβηξε κατευθεῖαν στὸ ἰδιαιτέρο σάν παλιὸς νοικοκύρης ποὺ ξέρει καλὰ τὰ κατατόπια. Ὅλη ἡ παρέα ἦταν μαζεμένη. Ὡς τὸν εἶδαν πῆγαν νὰ μουρλαθοῦν. Τὸν κυκλώσανε κι' ἄρχισαν μὲ γέλοια νὰ τὸν πνίγουν στὶς ἐρωτήσεις. «Πὼς περνοῦσε; Πὼς εὑρίσκει τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ!» Καὶ τὴ λέξη «οἰκογενειακὴ ζωὴ» τὴν τόνιζαν πιὸ χτυπητὰ μὲ κοροϊδευτικὸ ὕφος. Ὑστερα ἄρχισαν νὰ τοῦ ἀραδιάζουν ἕνα-ἕνα τοὺς θοιὰμβους τῆς παρέας. Μὰ ἀλήθεια, γαίτι τάχα νὰ μὴν τοὺς θυμᾶται καμμιά φορὰ; Ἦταν δὲ τόσο μεγάλο

πρᾶγμα ; Σὰν ἔφυγε, τοὺς ὑποσχέθηκε πὼς θὰ πῆγαινε τὸ ἄλλο βράδυ.

Καὶ κράτησε τὸ λόγο του. Ἀπὸ τότε πῆγαινε κάθε βράδυ. Σιγὰ-σιγὰ βρῆκε τὰ παλιά! Στὴν ἀρχὴ ἡ ἰδέα πὼς θ' ἄφηνε τὴ Τζούλια μοναχὴ στὸ σπίτι, τὸν ἐνωχλοῦσε, μὰ ὕστερα ἔπαψε νὰ τὴ σκέπτεται. Μὰ κι' αὐτὴ στὴν ἀρχὴ ἔκλαψε, τὸν χιλιοπαρακαλοῦσε, προσπάθησε μὰ δὲν κατάφερε τίποτα. Στὸ τέλος, ἀπελπίστηκε καὶ σόπασε. Πόσες φορές γυρνώντας ξημερώματα σπίτι δὲν τὴ βρῆκε ξύπνια, μὲ πρισμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τὰ μάτια νὰ τὸν περιμένει.

Καὶ ὕστερα ἔρχεται τὸ δράμα ποὺ χάλασε ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τους.

Ἐνα βράδυ, σὰν πῆγε στὴ λέσχη δὲ βρῆκε τοὺς φίλους του, τοὺς ζήτησε στὸ καφενεῖο μὰ κι' ἐκεῖ, ἄφαντοι. Δὲν εἶχε ποῦ νὰ πάει, καὶ γύρισε σπίτι του. Βρῆκε τὰ παράθυρα τῆς σάλας φωτισμένα. «Ἐχει ἐπισκέπτες ἡ γυναῖκα μου», σκέφτηκε.

Μὰ πάλι τέτοια ὥρα! Ποιὸς νᾶταν τάχα ὁ ἀδιάκριτος; Γεμάτος περιέργεια ἀνοίξε ἀπότομα τὴν πόρτα, μὰ σὰν ἔκανε δυὸ βήματα στάθηκε. Δὲ μπορούσε νὰ προχωρήσει ἀπὸ τὴ δυνατὴ ἔκπληξή του. Στὸν μικρὸ καναπέ πρὸς τὸ βάθος ἦταν καθισμένος ὁ μεσόκοπος κύριος ποὺ τριγύριζε τὴ Τζούλια ὅταν ἦταν ἀνύπαντρη. Ὁ ἴδιος, δὲν εἶχε διόλου ἀλλάξει. Κρατοῦσε τὸ ἓνα τῆς χέρι μέσα στὰ δικά του, καὶ ὅπως καὶ τότε ἔτσι καὶ τώρα εἶχε πάρει τὸ ἴδιο ὕφος, τὴν κύτταζε μὲ τὸ ἴδιο βλέμμα κι' ἡ φωνὴ του εἶχε τὸν ἴδιο τόνο.

Ὅμως ἡ Τζούλια ποὺ καθόταν δίπλα του δὲν ἦταν τώρα ἡ ἴδια.

Τὸν ἀκουγε μὲ προσοχὴ καὶ στὸ χεῖλι τῆς φαινόταν τὸ γέλιο τῆς ἱκανοποίησης. Αὐτός, ζαλιστηκε. Χίλιες δυὸ σκέψεις πέρασαν ἀπὸ τὸ μυαλό του. Τὰ μηλίγγια του χτυποῦσαν, καὶ στὰ μάτια του ἐνοιώθη μὴ θολάδα· εἶχε τὴν ἐντύπωση πὼς ἔβλεπε σὰν μέσα ἀπὸ μαῦρα κρέπια. Ὅλο τὸ μῖσος τὸ παλιὸ ποῦχε γι' αὐτὸν τὸν

άνθρωπο ξεπειόταν τώρα ἀπὸ μέσα του, καὶ ἐρχότανε νὰ γίνει ἓνα μὲ τὴν προσβλημένη του ἀξιοπρέπεια.

“Υστερα δὲν τὰ θυμᾶται καὶ καλά. Θαρρεῖ πὼς εἶπε κάμποσα λόγια, πρέπει νάτανε πολὺ προσβλητικά.

Σήκωσε τὸ χέρι του νὰ τὸν χτυπήσει.

Σὰν ἔφυγε ὁ Ἄλλος, τὸ μετάνοιωσε.

“Ἐλεγε τὸν ἑαυτό του βλάκα πὺ τὸν ἄφησε νὰ τὴ γλυτώσει ἔτσι φτηνά, καὶ βάλθηκε νὰ ξεθυμάνει μαζί της.

Μὰ αὐτὴ δὲ μιλοῦσε. Ἐκλαιγε μόνο.

Αὐτὸς, ἀντὶ νὰ ἡρεμήσει, φουρκίστηκε περισσότερο μὲ τὴν ἀτέλειωτη βουβαμάρα της, σήκωσε τὴ γροθιά του, τὴν ἄφησε νὰ πέσει μὲ πάταγο στὸ τραπέζι καὶ τῆς μίλησε ὀρθὰ-κοφτά, τῆς ἔδωκε νὰ καταλάβει πὼς δὲν πρέπει λεπτὸ πειὰ ὕστερα ἀπ’ αὐτὸ νὰ μείνει μέσα στὸ σπίτι του.

“Α! ὅλα κι’ ὅλα, αὐτὸς «τέτοια» δὲ μπορούσε νὰ τὰ ἀνέχεται, οὔτε καὶ μπορούσε νὰ τῆς κάνει πλάτες, ὅπως κάνουν ἄλλοι. Τῆς εἶπε ἀκόμα κι’ ἄλλα πολλὰ. Τὴν ἔβρισε, τῆς θύμωσε τὴν πρώτη της ζωὴ καὶ τῆς χτύπησε τὴν πλούσια καὶ ἀξιοπρεπῆ ζωὴ πὺ ἦρθε ὕστερα αὐτὸς νὰ τῆς χαρίσει. Κι’ αὐτὴ ἔφυγε.

Πὼς μπορούσε τώρα πειὰ νὰ μείνει μὲ τιμίους ἀνθρώπους!; Ἐπειὰ τὴν ἔδιωχνε κι’ αὐτὸς.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Γιωζέφ τυραννιόταν μὲ τὴ θύμησή της μὰ ὕστερα οἰχτήκε στα χαρτιά, στὸ γλέντι, στὸ κρασί καὶ σὰ νὰ τὴν ξέχασε.

Ἐνα βράδυ ὅμως—εἶχε περάσει ἀπὸ τότε καιρὸς—στὴ λέσχη, ἔτσι τυχαῖα, ἔμαθε πὼς ἡ Τζούλια χόρευε στὸ «Μεγάλο Καμπαρέ». Ἡ εἶδηση τοῦρθε ἀναπάντεχα, καὶ ταράχτηκε φοβερά. Ὅμως κρατήθηκε, σήκωσε τοὺς ὄμους ἀδιάφορα καὶ ἔξακολούθησε τὸ παιχνίδι. Στὸ κάτω-κάτω, τί τὸν ἔνοιαζε; Μήπως δὲν τὴν εἶχε χωρίσει;

Σὲ λίγο τὸ πόκερ βρισκόταν στὸ φόρτε του, ὅμως ποῦ καὶ ποῦ τὰ χέρια του τρέμανε, στεκόνταν ἀφηρημέ-

νος και κάνα-δυò φορòς δίνοντας τὰ χαρτιά ἔκανε λάθος.

Φαινότανε καθαρά πòς δὲν πρόσεχε τὸ παιχνῖδι. Στὸ τέλος προφασίστηκε κάποια δουλειά, πῆρε τὸ πανωφόρι του και βγῆκε ἔξω.

Σὰν βρέθηκε στὸ δρόμο κοντοστάθηκε, ὕστερα ἄρχισε νὰ περπατᾶ ἄργά μετὸ ἀβέβαιο βῆμα ἀνθρώπου πὸ δὲν ξέρει ἀκόμα κατὰ ποῦ νὰ τραβῆξει.

Βαθειὰ ἡσυχία ἀπλωνότανε σ' ὀλόκληρη τὴν πόλη. Κανεὶς θόρυβος. Ἡ ἀκανόνιστη σειρὰ τῶν σπιτιῶν, οἱ δρόμοι λὲς και κοιμώντανε, κι' αὐτοὶ βυθισμένοι σὲ μιὰ βαθειὰ μελαγχολία.

Μόνο τὰ ἠλεκτρικὰ λαμπιόνια χύνανε ἀκούραστα τὸ κιτρινάρικο φῶς τους. Τὸ λιγάκι τσουχτερὸ ἀεράκι πὸ φυσοῦσε ἔνοιωθε νὰ τοῦ καταπραΐνει τὰ νεῦρα.

Ὅστόσο χίλιες σκέψεις χοροπηδοῦσαν στὸ μυαλό του.

Μὰ καθὼς προχωροῦσε, χωρὶς νὰ τὸ νοιώσει τραβοῦσε κατὰ κεῖ πὸ τοῦχαν πεῖ πὼς εἶναι ἡ Τζούλια.

Τὴν εἶδε ἀμέσως μόλις μπῆκε μέσα. Καθότανε σ' ἓνα τραπεζάκι ἀνάμεσα ἀπὸ καμμιά δεκαπενταριά νεαρούς. Τ' ἀδειανὰ μπουνάλια, οἱ φωνές, τὰ γέλια, τὰ τραγουδάκια, φανέρωναν πὼς τὸ γλέντι εἶχε ἀνάψει γιὰ καλά.

Τὴν κύτταζε ὀλοένα, σὰ νὰ μὴν πίστευε στὰ μάτια του.

Και κυττάζοντάς τὴν τὴν ἔβρισκε τρομερὰ ἀδύνατη μετὸ χλωμισμένα μάγουλα, πὸ μόλις τὰ ζωήρευε τὸ πολὺ φτιασίδι. Και τὸ γέλιο της, λὲς κ' ἔβγαινε μετὸ κόπο.

Τοῦ φάνηκε ἀρκετὰ παράξενο. Ὅμως αὐτὴ ἦταν ἡ ἀλήθεια. Δὲ μπορούσε νὰ τὴν κυττάξει χωρὶς νὰ νοιώσει μιὰ κρυφὴ λύπη στὴν ψυχὴ. Και γιὰ μιὰ στιγμή ἡ ματιὰ της συναντήθηκε μετὸ τὴ δικὴ του. Ἐνοιωσε μιὰ παράξενη σαστισμάρα. Τὰ μάτια της, τὰ μεγάλα μενεξεδιὰ μάτια της, πὸ εἶχαν ἀκόμα διατηρήσει ὄλη τους τὴν παιδικὴ ἔκφραση, τὸν κύτταζαν μ' ἓνα τέτοιο ὕφος πὸ σίγουρα θᾶκαναν και τὸν πιὸ ψύχραιμο νὰ τὰ χάσει.

“Ομως δὲν κράτησε πολὺ αὐτὴ ἡ σκηνοῦλα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ κοντινοὺς κυρίους τὴν ἀγκάλιασε ξαφνικὰ ἀπὸ τὴ μέση, ἀναγκάζοντάς τὴν ἔτσι νὰ στραφεῖ πρὸς τὸ μέρος του. Γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ φάνηκε πὺς θὰ τρελλαθεῖ. Τὰ πόδια του τρέμανε, τὸ κεφάλι του βοῦίτζε, τοῦ φαινότανε πὺς ὅλοι πού ἦταν στὰ γύρω τραπεζάκια τὸν κύτταζαν κοροΐδευτικά.

Χίλιες φορὲς τοῦρθε ἡ ἰδέα νὰ χυμῆξει πάνω στοὺς καθὼς πρέπει αὐτοὺς κυρίους καὶ νὰ τοὺς σχίσει μὲ τὰ νύχια του. Ὡστόσο κατάλαβε πὺς ἔτσι θὰ γινότανε πιὸ γελοῖος. Προτίμησε νὰ φύγει. Στὸ δρόμο τὸ μετάνοιωσε. Γιατί τάχα νὰ σκεφθεῖ αὐτοὺς τοὺς γελοίους; Ἐ! ἦταν στὸ μαγαζὶ τοῦτο μιὰ ἀπὸ τίς χαμένες. Καὶ τί μ' αὐτό; Μήπως αὐτὸς δὲν ἀπελπίστηκε καὶ τὴν ἔβγαλε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του; Δὲς κι' ἐνθουσιάστηκε μὲ τὰ ἴδια του τὰ λόγια καὶ βάλθηκε νὰ τὰ φωνάζει λίγο πιὸ δυνατά. Δυὸ-τρία χαμίνια πού τοῦλαχαν στὸ δρόμο τὸν πέρασαν γιὰ τρελλὸ καὶ τὸν κοροΐδευσαν. Δὲν ἔδωσε προσοχή. Τράβηξε δλοῖσα, παραδομένος στις σκέψεις του. Καὶ μιὰ πούρθε ἔτσι τὸ πράγμα, σκεπτόταν πὺς θὰ προφασίζόταν δουλειές, καὶ θάφευγε γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν πόλη, στὴν ἀνάγκη καὶ ἐντελῶς.

Σὰν ἔφτασε σπῖτι του, τράβηξε κατ' εὐθείαν στὸ μικρὸ του γραφεῖο. Ἦταν μιὰ καμαρούλα στενόμακρη, πού τὸ παράθυρό της ἔβλεπε στὸ μεγάλο κῆπο τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἀνοιξε διάπλατα, νοιώθοντας τὴν ἀνάγκη ν' ἀναπνεύσει λεύτερα. Κι' ἡ εὐωδιὰ τοῦ κῆποι, πού μπῆκε μέσα στὴν κάμαρή του τοῦ θύμιζε τὴν πιὸ ἀξέχαστη ἀνάμνηση τῆς ζωῆς του. Τὴν ἀνοιξὴ ἐκεῖνη πού τὴν ἔζησε μὲ τὴν Τζούλια του. «Ἐποχὴ π' ὄλα τὰ λουλούδια ξεπετοῦν τὰ μυριόχρωμα πλουμιστὰ κεφαλάκια τους καὶ καμαρώνουν πάνω στὰ λίκια τους», καθὼς τοῦλεγε ἡ Τζούλια του μὲ ποιητικὴ διάθεση.

Θυμήθηκε τὰ λόγια της. Ἀλήθεια, τὴν ἀγαποῦσε ξεχωριστά. Κι' ὅταν καμμιὰ σκοτούρα τοῦ βασάνιζε τὸ μυαλό, κοντὰ της ἔβρισκε τὴν ἀνακούφιση. Κουράστηκε

κι' ἄφησε τὸ παράθυρο. Κάθισε στὴ συνηθισμένη του θέση δίπλα στὸ γραφεῖο, κι' ἄρχισε τὰ ἴδια παραληρήματα τοῦ δρόμου. Πέρασε κάμποση ὥρα ἔτσι. Ὑστερα σηκώνοντας βαριεστησμένα τὸ κεφάλι του βάλθηκε νὰ κυττάζει ἀφηρημένα τὰ ντουβάρια. Γιὰ μιὰ στιγμή και μὲ κάποιο ἀνάλαφρο τρόμο, τὸ βλέμμα του σταμάτησε μπροστά στὴ φωτογραφία τῆς Τζούλιας.

Ὅταν πρωτοπαντρεύτηκαν, αὐτὴ ἦ ἴδια τὴν εἶχε κρεμάσει.

Κι' ὕστερα, σὰν τὴν ἔδωξε, δὲν μποροῦσε, δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὴν πετάξει κι' αὐτὴ.

Καὶ τώρα τὴν κύτταζε μὲ τέτοια τρομαγμένη περιέργεια, σὰ νὰ μὴν τὴν εἶχε ξαναδεῖ ποτέ του. Λές και τὸ γυαλιστερὸ κρύσταλλο εἶχε μαγνήτη και τὸν τραβοῦσε. Ξαφνικά, πετάχτηκε ἀπὸ τὴν καρέκλα του, μιὰ κρούα ἀνατριχίλα τοῦ πέρασε τὸ κορμί, και τὰ μάτια του μ' ἓνα ἠλίθιο ὕφος, καρφώθηκαν στὰ μάτια τῆς φωτογραφίας. Μά... Ὅχι, δὲν μπορεῖ νὰ γελιόταν, τὰ ξεδιάκρινε δλοκάθαρα νὰ τὸν κυττάζουν και αὐτὰ ἐπίμονα. Καὶ σιγά-σιγά τοῦ φάνηκε σὰ νὰ μεγάλωναν, σὰ νὰ γινόνταν πελώρια, τόσο πού νὰ σκεπάζουν δλόκληρη τὴ φωτογραφία. Ὅπου και νὰ στεκόταν ἔνοιωθε τὰ βλέμματά της, εἰρωνικά, κοροϊδευτικά νὰ τοῦ τρυποῦν τὸ κορμί και νὰ φτάνουν ἴσια στὰ κατάβαθα τοῦ εἶναι του.

Ἦταν κατάγλωμος, δὲ μποροῦσε νὰ κάνει βῆμα, ὅλες του οἱ κλειδώσεις λές και εἶχαν δεθεῖ ἀπὸ τὴν ἀπέραντη ἔκπληξη πού δοκίμαζε. Σὰν πέρασε ἡ πρώτη ἐντύπωση, πετάχτηκε ἀπὸ τὴν καρέκλα του. Τὸ ἐπίμονο, κοροϊδευτικὸ ὕφος τοῦ χτυποῦσε φοβερὰ στὰ νεῦρα.

Κι' ἓνας παράξενος, ἀδικαιολόγητος θυμὸς ἄρχισε νὰ τὸν πνίγει. Μ' ἓνα πῆδημα βρέθηκε κοντά, ἄρπαξε τὴ φωτογραφία και σπάζοντας μὲ λύσσα τὸ τζάμι ἔβγαλε τὸ χαρτόνι κι' ἄρχισε νὰ τὸ κομματιάσει μὲ μανία. Σὲ λίγο τὰ μικρὰ χαρτάκια ἤρθαν νὰ στιβαχτοῦν γύρω του. Τὰ κύτταζε κάμποση ὥρα, ὕστερα μὲ κουρασμένα βῆματα τράβηξε στὴν πόρτα. Ὅταν τὴν ἀνοίξε,

εἶδε πὼς κρατοῦσε ἀκόμα ἓνα μακρουλὸ χαρτί ἀπὸ τὴν ἀνάποδη. Κατάλαβε πὼς θᾶταν ἀπὸ τὴν καταραμένη φωτογραφία, κι' ἔνοιωσε κάτι σὰν περιέργεια. Δίστασε λίγο, ὕστερα μὲ μιὰ ἀπότομη κίνηση τὸ γύρισε ἀπὸ τὴν καλή. Τοῦρθε νὰ πεθάνει ἀπὸ συγκίνηση. Μέσ' τὰ χέρια του κρατοῦσε ἀκόμα τὰ δυὸ μάτια τῆς φωτογραφίας. Πῶς δὲν εἶχαν κουρελιαστεῖ ἀκόμα; "Ἄγνωστο. Ὁ Γιωζέφ σωριάστηκε στὴν κοντινὴ καρέκλα, τὰ πόδια του δὲ μορουσαν πειὰ νὰ τὸν κρατήσουν. Μιὰ θαμπάδα πέρασε ἀπὸ μπροστά του. "Ἐσφιγγε τὸ χαρτί μὲ μιὰ παράξενη ἐπιμονή, σὰ νὰ φοβόταν μὴν τὸ χάσει, καὶ τὰ μάτια της μὲ ἀγωνία ἀνάκατη μὲ φόβο εἶχαν καρφωθεί ἀπάνω τους. Μὰ δὲν τὸν κύτταζαν πειὰ μὲ τὴν πρωτινὴ εἰρωνική τους ἔκφραση. Τώρα λὲς καὶ ἦταν μέσα τους ἓνας βουβὸς πόνος, κάτι σὰν παρακάλιο. Νόμιζε πὼς θὰ τρελλαθεῖ. Σηκώθηκε, τίναξε τὸ κεφάλι του πρὸς τὰ πίσω κι' ὕστερα μὲ μιὰ ἀπότομη κίνηση ἔρριξε τὸ μακρουλὸ χαρτί, δρασκέλισε τὸ κατῶφλι καὶ βρέθηκε στὸν κῆπο. Ὅλοῦθε ἦταν σκορπισμένη γαλήνη καὶ μελαγχολία. Τὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ δὲ σάλευαν διόλου, ἀκουγόταν τὸ τρέξιμο τοῦ νεροῦ μέσ' τῆ γούβα, καὶ ἀπὸ κάπου ἐκεῖ κοντὰ ἔφτανε τὸ καθαρὸ βουβουνητὸ τοῦ κουνουπιοῦ. Κάθισε σ' ἓνα πατάρι ἀποκαμωμένος. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἄρχισαν νὰ τυλίγουν τώρα τὸ μυαλό του σκέψεις ἀνήσυχες, πού σωριασμένες στὸ κεφάλι του, φανερόνονταν ἢ μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, χανόνταν κι' ὕστερα γυρνοῦσαν πάλι μπροστά του, πιὸ χτυπητές, πιὸ μεγάλες. Λὲς καὶ κάποιο φῶς νὰ φώτισε ξαφνικὰ τὸ λογικό του, πού μὲ τὴ βοήθεια του μπόρεσε νὰ θυμηθεῖ τὰ περασμένα καὶ νὰ τὰ ξεχωρίσει. Ξαναθυμᾶται κείνη τὴ σκηνή, τότε πού ἔδιωξε τὴ Τζούλια.

Εἶναι ἀλήθεια! "Ἐφταιξε κι' αὐτὸς λιγάκι, φάνηκε ἐπιπόλαιος. "Ἄν δὲν τὴν ἔδειχνε! Μπαῖ καὶ χωρὶς νὰ θέλει σιᾶθηκε αὐτὸς ἢ πρώτη αἰτία τῆς καταστροφῆς;

Καὶ μὲ τὴ σκέψη αὐτὴ ἔνοιωσε μιὰ δυνατὴ τρεμούλα σ' ὄλο του τὸ κορμί. Καὶ τί τὸ φοβερὸ εἶχε κάνει τά-

χα γὰ νὰ τὴ διώξει; Σάμπως καὶ αὐτὸς δὲ γλεντοκοποῦσε ὅλη νύχτα μὲ τοὺς φίλους του; Μιὰ βαρεῖὰ ἀγωνία τοῦ πλάκωνε τῶρα τὸ στηθος. Ἀκούμπησε τὸ κούτελο στὶς παλάμες του καὶ ἔκλεισε τὰ μάτια. Ἡ φαντασία του ξανάφερε τὸ πρόσωπο τῆς Τζούλιας, νὰ τοῦ μιλά. Καὶ εἶχε μιὰ παράξενη μορφή, κίτρινη, μαραμμένη. Ἐαφνικὰ πετάχτηκε ἀπὸ τὸ πατάρι. Ἄν τὴν ἔπαιρνε πάλι μαζί τους; Ἄν τῆς ἔλεγε πὼς ὅλα πειὰ ἔχουν ξεχαστεῖ; Ναί! ἔτσι θὰ γινόταν. Καὶ ὅλα θὰ τέλειωναν καλὰ. Τί τὸν ἔνοιαζε γιὰ τὸ τί θάλεγε ὁ κόσμος; Φτάνει νάθελε καὶ ἡ Τζούλια...

Ἡ μέρα φώτιζε πειὰ. Ἡ ρόδινη κορδέλα τῆς αὐγῆς ξετυλιγόταν σιγὰ-σιγὰ, πάνω στὸν πλατὺ θόλο τ' οὐρανοῦ. Τὸ πρωῖνὸ ἀεράκι ἄφηνε τὶς πρῶτες του ἀνατριχίλες καὶ τὰ πουλιὰ τόνιζαν τὶς πρῶτες τους χαριτωμένες νότες.

Ὁ Γιωζέφ ξανάπαιρνε τὴ Τζούλια.

ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΘΙΑΣΟΣ

Τρεῖς, ὕστερα ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἡ ζέστη, τὸ ἴδιο ἀνυπόφορη. Ὁ ἀγέρας ζεματιστός, λίβας, ξεσηκώνει σὲ σκούρα σύννεφα τὸν κουρνιαχτό. Πάνω στὸν οὐρανό, χάσκει ἓνας ἥλιος βαρὺς, Αὐγουστιάτικος. Παντοῦ ἡσυχία. Ἡ ἀτμόσφαιρα βαρεῖα. Τὰ σπίτια βουβὰ μὲ τὰ πορτοπαραθύρια σφαλισμένα, ἔτσι πὺν θαρρεῖς πὼς παίρνουν κι' αὐτὰ τὸ μεσημεριάτικο ὕπνο τους.

Στὴν νάρκη τοῦ Αὐγουστιάτικου μεσημεριοῦ κάτω ἀπὸ τὴ λαύρα τοῦ ἡλιοῦ ροβολάει ὁ ἀτσιγγανός. Ἔρχεται ψηλὰ ἀπ' τὰ στενοσόκακα τραβολογώντας ράθυμα τὸν τετράποδο θίασό του.

Τὸν Χαραλάμπη. Μιὰ ἀρκούδα καστανή, λίγο μεγαλύτερη ἀπὸ ἓνα μαντρόσκυλο, κακουχημένη, ἄθλια, με τοιμπλιάρικα μάτια. Τραβολογᾷ ἀκόμα μιὰ μαίμου. Αὐτὴ τὴ λέει Πιπίνα. Τῆς ἔχει κιόλας φορέσει ἓνα κόκκινο σκουφὶ στὴν κορφή τοῦ μικροῦ κεφαλιοῦ της, κι' ἓνα στενὸ φραμπαλωτὸ φουστανάκι ποὺ τῆς φτάνει ὡς τὴν κοιλιά κι' ἀφίνει νὰ φαίνονται τὰ μαδημένα καπούλια της. Ὁ γύφτος περπατεῖ ἀργὰ-ἀργὰ, σφυροκοπόντας. Φτάνει στὴ μικρὴ πλατεῖα ποὺ τελειώνουν οἱ τρεῖς δρόμοι τῆς μεγάλης γειτονιάς. Κι' ἐδῶ σταματᾷ ἀπότομα, ἀναγκάζοντας τοὺς ταιλαιπωρημένους ἠθοποιούς νὰ κάνουν τὸ ἴδιο. Ὑστερα σὲ μιὰ σκιερὴ γωνιά, στρώνει κατὰ γῆς ἓνα πολύχρωμο ρούχο, καὶ στρώνεται σταυροπόδι. Ἀναστενάζει. Τὸ πλατὺ στήθος του, φουρτουρνιάζει, καὶ στὴν κίτρινη φάτσα του ἀπλώνεται ἓνας βαθὺς ἴσκιος λύπης. Μονομιᾶς οἱ σκέψεις του γυρῖσανε πάλι στὰ ἴδια. Δὲν τὸ θέλει. Ὡστόσο, ἔτσι ἀθελά του ἔρχονται μπροστά. Δὲν ἦταν πάντα ἔτσι. Κάποτε ἔμενε ἥσυχος, νοικοκυρεμένος, στὰ τσαντήρια μὲ τοὺς ἄλλους. Τώρα, θυμᾶται πάλι τὰ περασμένα. Τὴ γυναῖκα κείνη ποὺ τοῦ φαρμάκωσε ὅλη του τὴ ζωὴ.

Τὰ μάτια του ἀστράφτουν παράξενα. Σὰν νᾶναι αὐτὴ ἡ στιγμή ποὺ γίνηκαν ὅλα.

Ναί! Ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνει. Νὰ τὴν σκοτώσει! Ἐμπήξε τὸ μαχαῖρι του στὸ λαιμὸ της, ἐκεῖ μέσ' τὴ λακούβα ποὺ φώλιαζε, καὶ λουλούδιζε μιὰ ζωὴ.

Χά! Χά! Πῆρε μιὰ ζωὴ, ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος ποὺ ρούφαγε ἄλλοτε τὴν ἀπεραντωσύνη!... Γινήκανε τόσο γρήγορα ὅλα!... ἡ μικρὴ, ἡ ἀπιστὴ του ἀγάπη!

Θαρεῖς καὶ ἦταν καμωμένη ἀπὸ μαλακὸ φίλντισι. Τώρα, γυρῖζει μόνος, ἔρημος, ἐδῶ καὶ κεῖ. Ὅπου τὸν βγάλει ἡ ἄκρη. Παίζει τὸ ντέφι, τραγουδάει καὶ χορεύει τὸν Χαραλάμπη μὲ τὴν Πιπίνα.

Ἄς εἶναι. Καλὰ εἶναι κι' ἔτσι. Τὸ ψωμί βγαίνει. Ψηλὸς, κοκκαλιάρης. Ὀλότελα μαῦρος στὸ σβέροκο καὶ στὸ πρόσωπο, μὲ διαπεραστικὰ μάτια γεμάτα ἀστραπές,

και πυχτά κατασφατά μαλλιά. Τὰ ρουῖχα του φθαρμένα και τὸ πουκάμισο σκισμένον μπροστά στὸ λαιμό, ἀφήνει λεύτερο νὰ φαίνεται τὸ στήθος γυμνὸ ὡς τὰ κάτω, γε-
μαῖο ἀπὸ γυαλιστερές τρίχες.

Σὰν κάθισε και βολεύτηκε, ἔβγαλε ἀπὸ τὴ σακούλα πὺν κρεμότανε ἀπὸ τὸ λαιμὸ του ἕνα ντέφι στολισμένο μὲ κορδέλες και κουδουνάκια και τὸ κροτάλισε λίγο, δο-
κιμάζοντάς το. Τώρα βάλθηκε νὰ κυττάζει και νὰ ἐρεν-
νᾶ μὲ τὸ βλέμα του γύρω του χωρὶς ἄλλο θὰ ζητοῦσε νὰ ἀνακαλύψει κάπου κεὶ θεατές. Μὰ οἱ δρόμοι ἔξακολου-
θοῦν νὰ μένουν ἔρημοι. Τέλος πάντων, βαριεστᾶ. Ὁ ἥ-
λιος, οἱ σκέψεις του, ἡ ἐκνευριστικὴ μοναξιά... Και μο-
νομιᾶς παίρνει τὴν ἀπόφαση νὰ λύσει πρῶτος... τὰ μάγια.
Παίρνει τὸ ντέφι στὰ χέρια κι' ἀρχίζει νὰ χτυπᾶ μὲ τὰ
δάχτυλα ἕνα ρυθμικὸ χορὸ. Δίχως νὰ λογαριάζει πὸς
αὐτὴ τὴν ὥρα κοιμῶνται, δίχως νὰ νοιάζεται γιὰ τὰ
κλειστὰ παράθυρα και πόρτες, κι' οὔτε κὰν νὰ κυττάζει
πειὰ ἂν οἱ δρόμοι ἔχουν διαβάτες. Τὸ ρυθμικὸ χτύπημα μὲ
τὸ τραγοῦδι, προσκαλεῖ τοὺς ἠθοποιοὺς νὰ βγοῦν στὴ
σκηνὴ. Βραχνᾶ, περίεργα, βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα του,
και ξεχύνονται στὸν ἀέρα τὰ εὐθυμα λόγια ἐνὸς παλιοῦ
τραγοῦδιοῦ :

"Αἶντε, βρὲ Χαραλάμπε, νὰ σὲ παντρέψουμε,
νὰ φᾶμε και νὰ πιοῦμε και νὰ χορέψουμε...

Λίγο-λίγο, ὁ σκοπὸς ὑψώνεται, τὸ ντέφι βροντᾶ πὸ
πολὺ και τὰ κουδουνάκια συνοδεύουν μ' ἕνα ἀπαλὸ ἠδο-
νικὸ τρεμούλιασμα. Ὅλο τὸ στενοσόκακο γεμίζει ἀπὸ
τοὺς χαρούμενους τόνους. Ξαφνικὰ ἕνα παράθυρο ἀνοί-
γει. Και προβάλλουν τὸ μαῦρο τσεμπέρι, και τὰ χοντρά
κρεμαστά, μάγουλα τῆς κυρᾶ Μαριγῶς. Κυττάζει μὲ πε-
ριέργεια στὸ δρόμο. Τὰ μικρὰ μάτια, ἀνοίγουνε μὲ ἔκ-
πληξη πρὸς τὸ ἀπροσδόκητο θέαμα, και μὲ τὴν ἐξαιρε-
τικὴ ἐκείνη εὐχαρίστηση ἀνθρώπου πὺν δὲν εἶναι συνη-
θισμένος στὰ τέτοια μπήζει τίς φωνές. Μωρὲ Γιάννη...
Βαγγελιό, μωρήήή... Ξυπνάτε !...

Δυὸ λούστροι περάσανε πλάι. Βλέπουν τὸν Χαρα-

λάμπη καὶ τὴν Πιπίνα... Κοντοστέκονται. Βάζουν τὰ γέλια. Κύττα, μωρέ, κύττα!... Κι' ὀλοένα χαχανίζοντας δυνατά, ζυγώνουν κοντύτερα. Σταματοῦν. Ἔτσι σχηματίζουν καὶ τὸν πρῶτο πυρῆνα τῶν θεατῶν. Τὰ παράθυρα τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουνε, οἱ πόρτες ξεμανταλώνονται, ἡ γειτονιὰ γίνεται ἄνω-κάτω.

Καὶ μέσα στὸ δαιμονισμένο θόρυβο, στὰ χάχανα τῶν θεατῶν, ὑψώνεται καὶ κυριαρχεῖ—τρεῖς ὀκτάβες πάνω ἀπ' τὸ φυσικὸ—ἡ βραχνὴ φωνὴ τοῦ ἀτσίγγανου:

—Ἄιντε, ὦρέ, τώρα νὰ κάνετε τοὺς ἀρραβωνιασμένους σὰ μένουν μόνοι τους.

Κι' ἡ ἀρκούδα πὸν ὄλο ἔχει τὸ ρόλο τοῦ ἄρρενα, ὑπακούει πρόθυμα στὴν προσταγή. Ὅρθια στὰ πισινὰ πόδια, μὲ τὶς χερσοῦκλες τῆς ἀπλωμένες μπροστά, ζυγώνει τὴ μαῖμοῦ.

Ἐκείνη λυγίζει μπρὸς-πίσω τὸ μαδημένο κορμί. Τὸν κυττάζει μὲ τὰ στοργγγυλὰ πονηρὰ μάτια, περιμένει καὶ σὰ σβέλτη πὸν εἶναι, καθὼς κάνει νὰ τὴν ἀγγίσει, τοῦ ξεφεύγει ὀλοένα.

Στερνὰ ἡ ἀρκούδα κουράζεται. Κατεβάζει τὸ χοντρὸ κεφάλι κάνει κάμποσα βήματα, μὲ ὕφος χαμένο! Μά, δρῖστε!

Ἡ μαῖμοῦ μὲ δυὸ σάλτους κοντά. Λυγίζει τὰ γόνατα κι' ἀρχίζει κιόλας νὰ σέρονται μὲ τὰ πόδια ἓνα γύρω παθιάρικα, ὑποταχτικά!!

—Χαῖντε τώρα νὰ κάνετε πῶς γυαλίζονται οἱ νιόπαντροι σὰν θὰ πᾶνε στὸ γλέντι.

Κι' ἡ ἀρκούδα τώρα παίζει τὸ μέρος καθὼς πρέπει κυρίου, πὸν σὲ λίγο θὰ συνοδεύει τὸ «τρυφερόν του ἡμῖσι» στὸ χορὸ. Ὅρθια πάλι, παίρνει τὸ ξύλο πὸν τῆς δίνει τ' ἀφεντικὸ, τὸ κρατάει μὲ τὸ ἓνα χέρι, νὰ ποῦμε, σὰ μπαστοῦνι, ἐνῶ μὲ τ' ἄλλο σιάζει τὶς τρίχες στὸ κούτελό τῆς. Εἶναι ἔτοιμος. Μὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴ μαῖμοῦ. Αὐτὴ θαρεῖς καὶ δὲ θὰ τελέσει ποτέ. Πάει, ἔρχεται νευρικά, φουρκισμένα. Φτιάχνει τοὺς φραμπαλάδες τοῦ φουστανιοῦ τῆς μὲ τὰ λιγνὰ μαῦρα

χεράκια της. Βγάζει τὴ σκούφια, τὴ βάζει πὸ λοξὰ τώρα, ἀπαράλλαχτα ὅπως κάνουν καὶ οἱ μοντέρνες κυρίες. Μὰ καμμιά φορὰ δὲν μένει εὐχαριστημένη. Σηκώνει τὸ πόδι της, τῷχει βαθουλώσει—τάχα σὰν νᾶναι καθρέφτης, τὸ πλησιάζει ἔτσι ὡς τὴ μύτη της. Καθρεφτίζεται. Ἐδῶ ὁ κύριος χάνει τὴν ὑπομονή του. Ἀφήνει ἓνα ἄγριο γρυλλισμό.

Ἡ σκηνὴ παίρνει τέλος μὲ τὸ σχετικὸ συζυγικὸ καναγαδάκι. Μπράβο! Ἄϊντε τώρα, Χαραλάμπη. Πήδα καὶ χόρευε γιὰ νὰ δοῦνε οἱ κυράδες πῶς θὰ γλεντᾶς σὰν θὰ σὲ παντρεύουμε! Κι' ἡ ἀρκούδα, τὸ ἄθλιο, τὸ ξεπεσμένο ἀγρίμι, ξετινάζει κάμποσο τὸ χαλκᾶ πὸν τῆς ἔχουν περάσει στὰ μουσούδια, καὶ μὲ ἓνα τρεμουλιασμα ταράζει ὅλο τὸ κακουχημένο κορμί, ἀρχίζει νὰ χορεύει καὶ νὰ πηδᾶ, σούρνοντας μαζί της τὴ χοντρὴ ἀλυσίδα. Ὁ ἀτσιγγανὸς ὄρθιος στὴ μέση μὲ τὸ ψηλὸ κοκαλιάρικο κορμί, τὰ πυκνὰ κατσαρά του μαλλιά καὶ τὰ μάτια πὸν πετᾶνε ἀστραπές, ἀγωνίζεται καὶ πασχίζει μὲ φωνές καὶ κουνήματα νὰ δώσει στὸ ζῶν νὰ καταλάβει. Χτυπάει μὲ τὰ δάχτυλα τὸ ντέφι, τραγουδαίει γοργὰ καὶ μισομασημένα τὸ παλιὸ τραγοῦδι. Κ' ἡ ἀρκούδα χορεύει· ἀκούει τὸ ἴδιο ρυθμικὸ χτύπημα, τὸν ἴδιο ἐκεῖνο σκοπὸ καὶ θὰ θυμᾶται βέβαια. Ἀσυναίσθητα κιόλας, θὰ νομίζει πῶς εἶναι καὶ τώρα μέσα στὸ βρωμερὸ πουντροῦμι, πάνω στὶς σιδερένιες πλάκες, πὸν καῖνε καὶ τσουρουφλίζουν τὰ πόδια. Ἀπὸ κεῖ οὔτε βῆμα. Θὰ βλέπει τὸ βούρδουλα νὰ σιέται, ἔτοιμος νὰ πέσει πάνω της μόλις κάνει νὰ σταματήσει.

«Ἄϊντε, βρὲ Χαραλάμπη! Νὰ σὲ παντρεύουμε. Νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε καὶ νὰ χορέψουμε!»

Κι' ἡ ἀρκούδα, ὁ Χαραλάμπης, χωρὶς βέβαια νὰ νοιώθει τὴν πραγματικὴ ἔννοια τοῦ τραγουδιοῦ, μὲ τὰ σκέλη ἀνοιχτά, σέρνεται, προχωρεῖ, λυγίζοντας τὸ ἄχαρο κορμί στὰ ἔμπρός. Πασκίζει νὰ ρυθμίζει τὰ βήματα μὲ τοὺς ράθυμος τόνους τοῦ τραγουδιοῦ.

Ἀπαράλλαχτα ὅπως τὴν ἔχει μάθει νὰ κάνει ὁ ἀφέντης της. Ἡ μαῖμου ἀκολουθεῖ στὸ κατόπι, πηδᾶ

κάπου-κάπου κι' αφήνει άστεϊτες φωνίτσες. Ὡς τόσο ἀπὸ τὶς ἀνοιχτὲς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα ὑψώνονται λαιμοί, τεντώνονται μάτια πρισμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν μεσημεριάτικο ὕπνο παρακολουθοῦν μὲ ἡδονικὴ εὐχαρίστηση. Στὸς πλαίνοὺς δρόμους, εἶναι καμποσες ὑπηρέτριες, δυὸ ἰσθεῖς σοβαροὶ διαβάτες κοντοσταθῆκανε κι' αὐτοί. Οἱ θεατὲς πληθαίνουν· ἔρχονται κι' ἄλλοι. Ἐνας χοντρὸς νοικοκύρης, μ' ἓνα μεγάλο ἄσπρο παναμᾶ στὸ κεφάλι, μιὰ κυρία ποὺ σέρνει ἀπὸ τὸ χέρι τὸ στρουμπουλὸ μαρουδέλι της, ἓνα μπακαλόπουλο μὲ τὴ λερωμένη του ποδιά, μάγκες, μαθητοῦδια. Ὁ κύκλος μεγαλώνει, γιὰ μεγάλη βέβαια εὐχαρίστηση τοῦ θεατρῶνη. Φωνές, γέλοια, κριτικὴ. Τὰ προστάγματα, δίνονται τώρα μὲ κέφι καὶ μὲ βροντερὴ φωνή. Τὰ φτωχὰ ζῶα πασκίζουν νὰ μαντέψουν ἀπὸ τὴ φωνὴ καὶ τὰ κουνήματα τοῦ Ἀτσιγγανου τυράννου τοὺς τὸ νόημα κάθε προσταγῆς.

«Ἐλα τώρα νὰ κάνετε πῶς περπατᾶνε οἱ κλέφτες σὰν πᾶνε τὴ νύχτα στὰ πρόβατα». Κι' ἡ ἀρκούδα ρίχνει εὐθύς πρὸς τὰ κάτω τὰ μούτρα, ὄρθια, ἀλαφροπατόντας μὲ τὶς ποδιάρες της, κάνει κάμποσα βήματα ἔτσι, ἐνῶ κάπου-κάπου σουρώνει τὰ μουσούδια σὲ περιεργες γκριμάτσες προσοχῆς. Ἡ μαϊμοῦ ἀκολουθεῖ καὶ ὅλη τὴν ὥρα γυρίζει καὶ βλέπει πίσω της, δεξιὰ, ἀριστερά. Μὴ λάχει καὶ τοὺς βλέπει κανένας. «Χαίντε τώρα, δεῖχτε μας καὶ πῶς τὰ κλέβουνε». Κι' ἡ ἀρκούδα μὲ κάμποσους σάλτους σκύβει, καμπουριάζει, κάτι ἀρπάζει μὲ τὰ χέρια ἀπὸ χάμω καὶ πάλι πηδᾷ, ξετινάζεται, φεύγει. «Χαίντε τώρα, χορέψετε πάλι μιὰ σταλίτσα». Πάλι ἐπαναλαμβάνουν. Πηδοῦν, συστρέφονται, χτυπᾶνε τὰ πόδια, κουλουριάζονται χάμω, σούρνοντας μαζί καὶ τὴν ἀλυσίδα ποὺ τοὺς ὀργώνει ἀλύπητα τὸ κορμί. Ἀξιοδάκρυτες καρικατοῦρες ἀγριμιῶν.

Ἦταν μικρὰ ὅταν τὰ πῆρε ὁ ἀτσιγγανὸς στὸ οἰκτρὸ κατώϊ του. Τοὺς ἔβγαλε τὰ δόντια, κουτσούρεψε τὰ νύχια, ὄργωσε μὲ τὸ βούρδουλα τὰ δυστυχησμένα κορμιά. Σιγὰ-σιγὰ καὶ μὲ ὑπομονὴ ἔπνιγε ὅ,τι ἄγριο καὶ γενναῖο

είχαν μέσα τους. "Ίσως όμως και να μην τὰ κατάφερε δλότελα κι' ανάμεσα ἀπὸ τὰ ἄθλια στριφογυρίσματα τοῦ χοροῦ τους, ὁ λογισμὸς νὰ τραβᾷ πρὸ μακρυνά, ἢ ματιὰ τους νὰ σέβνεται πέρα ἀπὸ τὰ πνιχτικὰ στενοσόκακα στὴν πυκνὴ λόχμη πρὸ τὰ δέντρα καὶ τὰ νερὰ βοῦνίζουνε μερουνχτίς. Σ' ἓνα πλατὺ ξέχωρο ἀπὸ σκίνα καὶ βᾶτα πρὸ θὰ μποροῦσαν νὰ τρέχουν, νὰ τρέχουν ἑλεύτερα δίχως ἄλυσίδες μακρυνά πολὺ ἀπὸ τὶς μισητὲς ἐπιθυμίες τοῦ ἀφέντη. Καὶ μὲ τὴ σκέψη αὐτὴ τὰ τσιμπλιάρικα μάτια πῶς θὰ ἀνοίγουνε διάπλατα ἀπὸ ἐπιθυμία...

Χορεύετε καὶ πηδάτε, ξεπεσμένα ἀγρίμια! Χόρευε καὶ πῆδα, φτωχὲ Χαραλάμπη, γιὰ νὰ δείχνεις στὶς κυράδες πρὸ γελοῖνε μὲ τὰ καμώματά σου, πῶς θὰ σὲ παντρεύουμε. Χόρευε καὶ πῆδα! Κι' ἀδιάφορο πῶς οὔτε ἐδῶ θὰ παντρευτεῖς ποτὲ οὔτε κι' ἐμεῖς θὰ φᾶμε καὶ θὰ πιοῦμε στὸ γάμο σου. Χόρευε ζωηρά! Χόρευε χαρούμενα! Γιατί ὁ βούρδουλας παραμονεύει ἀπὸ πάνω σου.

"Αἶντε τώρα χαιρετίστε, ἀφεντάδες. Ἡ ἀρκούδα καὶ ἡ μαῖμου χαιρετᾶνε, σηκώνοντας τὰ μπροστινὰ πόδια στὸ κεφάλι τους. Ἡ παράσταση τελειώνει. Μιὰ μεγάλη ἀναστάτωση ἀνάμεσα στοὺς θεατῆς. Ὁ γύφτος μὲ τὸ ντέφι στὸ χέρι κάνει τὸ γύρο. Τοῦ δίνουν δεκάρες, πενηνταράκια, ποῦ καὶ ποῦ καὶ δραχμὴ. Τότε εὐχαριστεῖ ἰδιαιτέρως. Ὡστόσο οἱ κυράδες ἀπὸ πάνω, δὲν δείχνουν καὶ πολὺ προθυμία. Κλείνουν τὰ παράθυρα, καὶ τὸ σκάζουν ἔτσι μιὰ χαρά! "Ε! νοικοκοιρὲς ἀπ' αὐτοῦ, μωγκορίζει ἐκεῖνος. Χτυπᾷ τὸ ντέφι, φωνάζει, ζητάει τὸ ἀντίτιμο... τοῦ εἰσιτηρίου. Ὁ γύφτος σοῦρνει πάλι ξωπίσω του τὸν τειράποδο θίασο, καὶ φεύγει. Θὰ συνεχίσει σ' ἄλλους δρόμους τὴν παράσταση. Κάμποσο φαίνεται ἀκόμη ἡ ὑψηλὴ κοκαλιάρικη σιλουέτα του, μελαγχολικὴ, κατσούφικη, καὶ βαριεστησμένα νὰ σοῦρνονται ξωπίσω του τὰ ἄθλια τὰ ζῶα. Ὑστερα στὸ στρίψιμο χάνεται καὶ οὐνεί. Καὶ ἡ γειτονιὰ ξαναβρίσκει πάλι τὴν πρῶτη ὄψη, ἀπομένει σιωπηλὴ καὶ ἔρημη.

ΧΩΡΙΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Κυριακή και τὸ καφενεῖο τοῦ Μανθαιάκη στίς δόξες του.

Ἀπὸ πρωῖ-πρωῖ, οἱ ἄνθρωποι πηγαίνανε ἀκόμα στὴν ἐκκλησιά κι' αὐτὸς ἀραδιάζει τοὺς ροζιάρικους πάγκους του, ἕνα γύρω στὸν στενόμακρο καφενὲ κι' ἀπέξω στὸ καλντιρίμι. Τὸ μξιάρικο ἀνηψῶδι του τὸν βοηθάει στὴ δουλειά. Περπατᾷ μὲ τὰ γυμνά ποδαράκια του στίς βρεμένες πλάκες, καὶ λαχανιάζει τρέχοντας πέρα-δῶθε. Κάποτε στέκεται. Ρίχνει μιὰ κλεφτοματιὰ στὸ μπάριμπα του, σίγουρος πὼς δὲν τὸν προσέχει, φυλακίζει μὲ βιασύνη μέσ' τὶς λιγνὲς μαυριδερὲς πατουῆδες του κάποιο χοχλάδι, ὕστερα μ' ὅλη του τὴ δύναμη τὸ πετάει στὰ πλαϊνά.

«Ἀτζούμπαλο κοπέλι», συνήθιζε νὰ λέει μὲ στεναγμὸ ὁ μπάριμπας του, σιτοὺς χωριανούς. Θωρεῖτε τον, ποτέ του δὲν θὰ δεῖ χαίρι καὶ προκοπή.

Κι' ὥστόσο σὲ λίγο ὅλα γινήκανε ἕν τάξει. Οἱ πάγκοι καὶ τὰ τραπέζια ἀραδιαστήκανε, οἱ καίμακλῆδες σιγοβράζανε στὴ ζεστὴ χόβολη κι' ὀλόγυρα στοὺς τοίχους οἱ λογιῆς ζωγραφιές, πολέμαρχοι καὶ βασιλιίδες, κρεμασμένες ἀραδιαστά, μοιάζουνε μὲ φρεσκοπλυμένους νοικοκυρέους τοῦ ἐτοιμάζονται νὰ πάρουν τὸν καφέ τους.

Κάμποση ὥρα καὶ τὸ καφενεῖο βουτίζει. Φωνές, χάχανα, συζητήσεις γιὰ πολιτικά, καὶ ὅ,τι θέλεις. Ἔφτασε καὶ ὁ χασάπης μὲ τὸ σφαχτάρι καὶ οἱ φωνὲς πληθύνανε. Παζαρέματα, βλαστήμιες, σωστὸ πανδαιμόνιο. Ὁ Μανθαιάκης, κοντόχονδρος σὰν παραφουσκωμένο λουκάνικο, δὲν προσπαθεῖ νὰ κουβαλᾷ τοὺς δίσκους καὶ νὰ συχνοφέρνει βόλτες ἕνα γύρω στίς παρέες.

Μαζὶ μὲ κάποια συντροφιά καὶ ὁ Πέτρος, ὁ μπάριμπα Πέτρος, ὅπως τὸν ξέρανε ὅλοι στὸ χωριό.

“Ένας κακογερασμένος σαραντάρης. Κι’ όμως τὰ κατάφερνε μιὰ χαρὰ νὰ μένει πάντα γελαστός, χαρούμενος, περιζήτητος σ’ ὅλες τὶς συντροφιές. Παρημοῖες νόστιμες, ἱστοριοῦλες, λαϊκὲς ἐξυπνάδες, τσουχτερὰ πειράγματα, ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ στόμα του γοργά, ἀνεπιτήδευτα, μὲ τέτοιό τρόπο, πὺ κανεῖς δὲ μπορούσε νὰ κρατηθεῖ ἀπὸ τὰ γέλοια.

Κι’ όμως σήμερα ἀπόμεινε σκυθρωπὸς κι’ ἀμίλητος. Μιὰ βαθειὰ πίκρα τὸν τσάκιζε. Ἡ μορφὴ του φαινότανε πὺ χαρακωμένη. Πάσχιζε νὰ ξεχαστεῖ στὶς κουβέντες τῶν ἄλλων. «Ἐ, μάρμπα Πέτρο, δὲ μᾶς λὲς καὶ σὺ τίποτα ;» Μὰ αὐτὸς μιλιὰ.

Στεργὰ πῆρε τὴν καρέκλα του σὲ μιὰ γωνίτσα καὶ κάθισε ξεμοναχέμενος ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι στὶς φούχτες του. Ἔτσι σὰ μιὰ μαύρη σκέπη ὑψώνεται μπροστά του ὅλη ἡ φτώχεια καὶ ἡ κακομοιριά πὺ τὸν δέσνει. Πάντα ἔτσι. Μὰ τώρα καὶ τρεῖς μῆνες πὺ τοῦ ἄφησε χρόνους καὶ δυὸ μπινιάρια ἡ μακαρίτισσα ἡ γυναῖκα του, πὺ πολὺ ἀκόμα. Ὅλα κακὰ κι’ ἀνάποδα. Κι’ ὅσο στεκότανε ἡ μεγάλη ἡ Ρηνειὸ στὰ πόδια της.. μὰ ἀπὸ χτὲς τὴ νύχτα ἔπεσε κι’ αὐτή.

Ἀνατριχιάζει, καθὼς θυμᾶται πὺς τὴν ἄφησε τὸ πρωτὶ πὺ ἔφυγε χλωμὴ, ξεψυχισμένη ἀπὸ τὴ λαύρα τοῦ πυρετοῦ, μὲ τὰ μαλλιά κολλημένα στὰ μυλίγγια, καὶ τὰ μεγάλα μαῦρα τῆς μάτια, καρφωμένα στὸν ἀντικρυνὸ τοῦχο! Πὺς νὰ κάνει νὰ φέρει τὸ γιατροῦ ἀπὸ τὴ χώρα! Νὰ ἀγοράσει φάρμακα! Νὰ ἔξαλαφρώσει τὸν πόνο τῆς! Καὶ νὰ συλλογιέται πὺς δὲν ἔχει πεντάρια. Στὸ χρέος ὅ,τι ἔχει καὶ δὲν ἔχει. Σκέφτεται τώρα καὶ τὸ δανειστή του. Σὰν χάχανα χιλίων σατανάδων χοροπηδοῦν, καὶ σβουρίζουν στ’ αὐτιά του τὰ λόγια του:

«Πρέπει νὰ μὲ ξεπλερώσεις πειὰ Πέτρο, κάτι λίγα χρηματάκια εἶναι. Καὶ τόσο καιρὸς τώρα. Ἄλλοιῶς σκέψου... μπορῶ νὰ σοῦ ξεπουλήσω μὲ τὸ νόμο ὅλα σου τὰ πράγματα». Νὰ τὸν ξεπουλήσει; Καὶ τί θὰ καταλάβει τάχα ὁ κ. Νίκος ἂν τὸν ξεπουλοῦσε;

Ἔνα σαράβαλο σπίτι καὶ λίγα στρέμματα ἀμπέλι. Οὔτε γιὰ ἕνα τραπέζι του ὄλα.

Δὲν μπορούσε νὰ τὸ χωρέσει τὸ μυαλό του. Καὶ σίγουρα ὁ κ. Νίκος δὲν ἦταν κακὸς ἄνθρωπος. Χθὲς ἀκόμα δὲν κέρασε ἀράδα ὄλους τοὺς χωριανούς; Κι' αὐτὸν τὸν ἴδιο. Ὑστερα καταδέχεται καὶ τὸν κάνει καὶ παρέα.

Λίγο τόχετε; Αὐτὸς ὁ ἀφέντης ποῦ μὲ τὸ ἕνα του δακτυλάκι ξεπουλᾷ ὄλα τὰ γυρωτρίγυρα; Ἔ! Μὰ στὴ δουλειά του—ὅπως νά'ναι—νὰ ποῦμε δὲ χωρατεύει.

Τὸ συμφέρον, συμφέρον. Ἔ; Μὰ κι' ἔτσι δὲν πρέπει νὰ γίνεται; Σκέφτεται, σκέφτεται ὁ μπάριμπα Πέτρος, προσπαθώντας νὰ λύσει τὸ αἴνιγμα. Σωστά. Δὲν τόχε τίποτα νὰ τὸν ξεπουλήσει. Πόσοι καὶ πόσοι πρὶν ἀπ' αὐτὸν δὲ περάσανε τὰ ἴδια...

Περνοῦσε ἕνα κοπάδι ταξειδιάρικα πουλιά. Κάποιο ξεχώρισε. Κοντοστάθηκε, ζύγιασε τὰ φτερά του, κι' ἄφησε νὰ συρθεῖ στὸν ἄερα ἕνας βραχνὸς μακρόσυρτος ἄχος. Ὑστερα φτερούγιασε πάλι, ἐνώθηκε μὲ τ' ἄλλα, σχηματίζοντας ὄλα μαζί μιὰ μακρὰ τρίγωνη σειρά. Ἡ ματιά του τ' ἀκολουθοῦσε ἀφηρημένα ὡς πρὸ μακρὰ, στὸ πλατὺ ξέχωρο ποῦ πρασίνιζαν τὰ κοντινὰ ἀμπέλια τοῦ χωριοῦ. Καὶ ξαφνικὰ πῆρε τὴν ἀπόφαση. Νά, θὰ πήγαινε στὸν κ. Νίκο. Θά'πεφτε στὰ πόδια του. Θὰ τὸν παρακαλοῦσε Ὅχι, δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ ξεπουλήσει τὸ σπιτάκι του. Τί θὰ γινότανε; «Ἐλεος ἀφεντικό. Αὐγουστος καιρὸς εἶναι. Περίμενε νὰ μαζέψω κείνη τὴ σταφίδα, ὅ,τι πλερωθῶ δικιά σου».

Ἔ; χαλάλι του καὶ ἡ φτερινὴ σοδειά. Οἱ σκέψεις του φέρανε γαλήνη στὴ φουρτουνιασμένη του ψυχὴ. Σηκώθηκε βιαστικὰ ἀπὸ τὴν καρέκλα του τέντωσε τὸ ψηλὸ του κορμί, καὶ τράβηξε πρὸς τὴν πόρτα.

—Ἔ, γιὰ ποῦ τόβαλες μπάριμπα, τοῦ φώναξε ὁ Δρακομιχελῆς, χαχανίζοντας.

—Γιὰ τὸ καλὸ σου ρώτημα, παιδί μου. Πηγαίνω νὰ ἰδῶ πάλι κείνη τὴ σταφίδα.

Και στὰ χεῖλη τοῦ Πέτρου χρωματίστηκε ἕνα ἐλαφρὸ μείδιαμα. Ἀπὸ τότε ποὺ τὴν ἄπλωσε στὸ χῶμα ἡσυχία δὲν ἔχει. Ὅλη τὴν ὥρα ἀπὸ πάνω της. Πάντα καὶ ἀπὸ κάτω θᾶχει νὰ κάνει. Γύρισμα ἀπὸ τὴ μιά, γύρισμα ἀπὸ τὴν ἄλλη, κι' ὅλη ἡ μέρα του περνοῦσε ἔτσι. Τώρα δρόμο πάλι γιὰ τ' ἀμπέλι.

Μεσημέρι. Ζέστη ἀβάσταχτη. Ὁ ἥλιος πυρός, Αὐγουσιάτικος, καμπίτης, ἄπλωνε τὶς ἀχτίδες του κάθιστα στὴν ξεραμένη γῆ. Ἀπέναντι, μὴ σειρὰ βουνά, ποὺ φαντάζανε οἱ πελώριοι βράχοι τους, γυαλιστεροί, ἀπότομοι, ροδίζανε ἀπὸ τὴν καντὴ λαύρα καὶ μοιάζανε μ' ἀχνιστοὺς φούρνους. Τὰ δέντρα γέρονε τὴ μαραμμένη φυλλωσιά καὶ μόνο οἱ σταφίδες, ἡ χροιάτικη σοδειὰ τοῦ χωριοῦ, χαιρότανε... Ροδοκόκκινες, ψημένες, γυάλιζαν κι' ἀστραφταν σάν βενέτικο φλουρί. Ὁ μπάριμπα-Πέτρος δὲν ἐχόρταινε νὰ κυττάζει μ' εὐγνωμοσύνη τὸ χουρὸ καρπὸ. Σπάνια χρονιά ἀλήθεια. Εἶχαν καιρὸ νὰ δοῦν τόσο μεστωμένα σταφύλια.

Νά, ἡ δικιά του νὰ ποῦμε. Λίγο πρᾶγμα κι' ὥστόσο θὰ φθάσει νὰ κάνει τὴ δουλειά του.

Τάχυνε τὸ βῆμα του. Τώρα διψοῦσε, λαχταροῦσε, νὰ φθάσει πρὸ γρήγορα. Σὰ νὰ φοβόταν μὴ τοῦ παραπονεθεῖ πὼς ἄργησε.

Ξαφνικά, ἕνα σύννεφο ξεδιπλώνεται στὸ ἀπέναντι κορφοβοῦνι. Πλησιάζει, σέρνεται σὰ χταπόδι ἀπλωμένο στὴ θάλασσα. Ὁ ἥλιος κρύβεται ἀπότομα. Κι' ἕνα μουντὸ φῶς ξεχύνεται δίνοντας μὴ παράξενη μεγαλοπρέπεια σ' ὀλόκληρη τὴν πεδιάδα. Ἡσυχία. Ἀπὸ μακρὰ φτάνει κάποτε ἡ τεμπέλικη μακρόσυρη φωνὴ τοῦ τζιτζικα, κάποιο γαύγισμα σκυλιοῦ, καὶ τὰ κουνουγίσματα τῶν προβάτων ποὺ βόσκουνε. Τὸ πρῶτο σύννεφο ἀκολουθεῖ δεύτερο, ἕστερα στὴ στιγμή κι' ἄλλα, κι' ἄλλα, ἀκόμα μεγάλα, φοβερά, πλησιάζουν στὴ γῆ καὶ μοιάζουν μὲ κύματα ποὺ σέρνονται πάνω ἀπ' τὰ βουνά καὶ τὶς ράχες. Μιὰ πνιχτὴ βουὴ μπόρας ποὺ φτάνει, καὶ μονομαῖς ὄλα γίνον-

ται ἀνάστατα. Ἀρχίζουν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες στάλες καὶ ὕστερα ἀκολουθοῦν κι' ἄλλες.

Ὁ Πέτρος στάθηκε μεσοστρατὶς ξαφνιασμένος. Σήκωσε τὰ μάτια του στὸν οὐρανό. Σταυροκοπιέται. Μὴν ὄνειρεύεται; Μὰ ὄχι, ἡ βροχὴ ὅλο καὶ δυνάμωνε. Καὶ τί κακὸ ἀλήθεια!

Κατακλυσμός, φουρτούνιασμα κόλασης! Χίλιοι σατανάδες στριγγλίζανε χαχανίζοντας. Ἐνα φοβερὸ μουγκριτό, θλιμμένα τριξίματα, σὰ νᾶχε ἀρχίσει τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Ὁ μάρμπα-Πέτρος κουρνιάζει σ' ἓνα σωρὸ ἀπὸ πέτρες, προφυλαγμένος κάπως ἀπὸ τὴ βροχὴ. Μὲ τὰ χέρια διπλωμένα μπροστά, μὲ θολωμένο τὸ λογικὸ του, ἀνίκανος νὰ σκεφτεῖ καὶ τὸ παραμικρό. Ἡ βροχὴ κρυσρῆ, παγωμένη, τοῦ μαστίγωνε τὸ πρόσωπο.

Ἀκούει σὰν ἐφιαλτικὸ ὄνειρο, νὰ φτάνουν ὡς τ' αὐτιά του μαζί μὲ τὴ λύσσα τῆς τρικυμίας, στριγγλιές ἀπὸ τὸ χωριό, πόρτες, καὶ παράθυρα, πὺ κλεινόntonσαν μὲ θόρυβο, φωνές, κλάμματα, παρακάλια σ' ὅλους τοὺς ἄγιους.

Εἶδε μερικοὺς χωριανούς, τοὺς πὶο γενναίους πὺ μὲ σεντόνια, φάρδους, κι' ὅ,τι πρόχειρο τρέχανε στ' ἀμπέλια τους μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ σώσουν κάτι ἀπὸ τὴν χαμένη πειὰ σταφίδα τους.

Ὅλα αὐτὰ τ' ἀκούει καὶ τὰ βλέπει, σὰν ἀδιάφορος θεατῆς μ' ἓνα πλατὺ γέλιο στὴν τετράγωνη ἠλιοψημένη φάτσα του.

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΝΙΚΟΛΟΣ

«Ἐνα τάληρο τὸ ἓνα, ἓνα τάληρο τὸ ἓνα. Ἐλάτε νοικοκυράδες μου». Ὁ Μάρμπα - Νικολὸς μὲ τὸ τροχοφόρο του, κινητὸ κατᾶστημα εἰδῶν

πολυτελείας παρακαλῶ, κάνει θριαμβευτικά τὴν ἐμφάνισή του στὴν ἀρχὴ τοῦ δρομάκου. Οἱ ξεχαρβαλωμένες ρόδες γογγ... γογγ... προχωροῦν, σέρονται, πασχίζουν νὰ σταθοῦν ὄρσα στὸ καλντιρίμι, κι' αὐτὸς μουγκρίζει καὶ διαλαλεῖ τὴ φτηνὴν πραμμάτια μὲ διαπεραστικὴ φωνὴ τενόρου. «Μόνο ἓνα τάληρο ἔδῶ, τρέξατε νοικοκυράδες μου». Κοντός, χοντρός, κακοντυμένος, μὲ κάτι μικρούτσικα ποδαράκια, ὁ Μπάρμπα-Νικολὸς μὲ πλατιὲς ρυτίδες στὴ μαυροκίτρινη φάτσα του.

Κάποτε ὡς τόσο ἄνθρωπος καὶ ἐμπόρευμα σταματᾷ. Κατὰ κανόνα προτιμῆται ἢ τριστρατὴ διακλάδωση τῶν δρομάκων τῆς γειτονιᾶς καὶ σὲ μέρος τέτοιο ὥστε νὰ γίνεταί καταφάνερη ἢ παρουσία του, ἓνα γύρω ἀπ' ὅλες τὶς πόρτες. Κι' ὁ πρὶν λίγη ὥρα ἡσυχος δρομάκος γεμίζει ἀπ' τὶς φωνὲς τοῦ πρᾶματεντῆ πού διαλαλεῖ τὸ ἐμπόρευμά του. Ἀκοῦστε. Καραγκιοζάκια μὲ παρατεντωμένες τρύπιες κοιλιὲς σωριασμένα στὴ γωνίτσα τους ἐκεῖ μορφάζουν ὅλη τὴν ὥρα, μ' ἓνα χαμόγελο γεμάτο θλιβερὴ μελαγχολία. Κουκλίτσες μὲ μούτρα ἀπὸ φθαρμένη πάστα καὶ ἀχυρένιο κορμὶ ἔχουν καὶ αὐτὰ κάποιο μειδίαμα στὴ χρωματισμένη φάτσα τους. Λέτε καὶ καμαρώνουν πλάϊ στοὺς θλιβεροὺς καβαλιέρους τους. Πιατάκια, κοντάλια, φλυτζάνια μὲ πλατιεῖς μαυροκίτρινες λουρίδες ὀλογυρίσ. Μιὰ σωστὴ θορυβώδικη, παρδαλὴ ζωὴ, ριγμένη ἐκεῖ σ' ἓνα ἀπερίγραπτο φέρδην-μύγδην σωρό. Καὶ μόνο ἓνα τάληρο ἢ μιὰ. Τὸ θέαμα στὴ γειτονιά τοῦ τροχοφόρου καταστήματος, ὄχι βέβαια πρωτότυπο, ἀσφαλῶς ὅμως διασκεδαστικώτατο. Κάμποσες πόρτες ἀνοίχτηκαν μὲ θόρυβο. Θόρυβος καὶ στὸ παράθυρο τῆς Ἑλενίτσας. Χαριτωμένη δεσποινίς, μόλις πλησιάζει τὰ ὄρια τοῦ γεροντοκορισμοῦ, εἶναι ἴσως 35 Μαΐων. Ξεπροβάλλει ἀχτένιστη ἀκόμη μὲ πρισμένα μάτια, μαχμουρλοῦ ἀπὸ τὸν ὕπνο, καὶ ὡστόσο μ' ὅλη τὴν καλὴ της ὄρεξη νὰ καλημερίσει ἀφ' ὑψηλοῦ τὴν κυρὰ Μαργλίτσα καὶ τὴν Γιώργενα. Αὐτὲς στὸ δρόμο κιόλας. Ἡ κουβέντα ἀρχίζει. Καὶ καθὼς φαίνε-

ται τὸ θῦμα τὸ κυριώτερον ὁ Νικολὸς μὲ τὸ τροχοφόρον του. Τὸ καρτσάκι δείχνεται κάθε τόσο μὲ κωμικὸ μικρὸ χαμόγελο. Τώρα ἡ Ἐλενάρα τὸ δουλικὸ ἔχει πλησιάζει καὶ τὰ γάργαρα χαχανητὰ τοῦ κοριτσιοῦ ἀνακατεύονται μὲ τὴ χοντροφωνάρα τοῦ πραγματευτῆ. Οὔτε λεπτὸ κι' ὄλο τὰ θηλυκὰ τῆς γειτονιάς ἐν ἀπαρτία ἔνα γύρω ἀπὸ τὸ κινητὸ κατάστημα.

Κι' ἀρχίζουνε οἱ φωνές καὶ τὰ παζαρέματα, οἱ φασαρίες. Οἱ πραγματίες ἀνακατεύονται, ἀναποδυρίζονται. Περνᾶνε ἀπὸ χέρι σὲ χέρι. Κάμποσοι περαστικοὶ σταματοῦν. Σὲ λίγο, παίρνουν κι' αὐτοὶ μέρος. Τὸ πανδαιμόνιο μεγαλώνει. Οἱ κακοὶ καιροὶ ποὺ φτάσαμε, τὸ ἀνεβοκατέβασμα τῆς λίρας, τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα, ὁ Βενιζέλος, ὁ Τσαλδάρης κι' «οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς». Κοντολογίς, βαρυσήμαντη συζήτηση ποὺ ἔχει τὴν ἀφετηρία της τὸ ἐμπόρευμα τοῦ Νικολοῦ.

Ἡ ὥρα περνᾶ, ὁ θόρυβος μεγαλώνει. Τὸ ξεπούλημα ὅμως δὲν ἔρχεται. Ὁ Νικολὸς ἀδημονεῖ. Ἐτοιμάζεται νὰ φύγει, ὅταν ξαφνικὰ ἡ κυρὰ Σοφιάρρα θυμᾶται πὼς ἡ ἀσυλόγιστη τῆς ἔσπασε χτὲς τὸ ἔνα φλυτζανάκι. Καὶ λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ταιριάσει πάλι. Γίνεται πρόχειρη σύσκεψη ἐπὶ τόπου. Τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἀγοράσουνε καὶ οἱ ἄλλες τῆς συντροφιάς ἀπὸ τὰ ἴδια. Ἀναλαμβάνει τὴν πρωτοβουλία ἡ Σοφιάρρα καὶ τὸ σχετικὸ παζάρεμα ἀρχίζει.

Ἐνα δίφραγκο θὰ μᾶς τὰ δώσεις;
... Ναί! νὰ χαρεῖς!... Ὁ Νικολὸς τὴν κυττάζει στὴν ἀρχὴ σὰν χαμένος ὕστερα ἀγριεύει, φουσκώνει. Ἡ πρόταση ἔξωφρενικὴ καὶ οὔτε κὰν τῆς δίνει ἀπάντηση. Τὸ θηλυκὸ ἐπιμένει. Ἐκεῖνος χάνοντας πειὰ τὴν ὑπομονὴ του ξυνίξει τὰ μούτρα, βήχει δυνατὰ καὶ ἀφήνει μιὰ βλαστήμια νὰ τυλιχθεῖ μὲ τὸ «ἄς τὸ διάβολο...»

Τὸ ἐμπόρευμα μαζέβεται γρηγόρα-γρηγόρα, φουρκισμένα. Καὶ σὲ λίγο πάλι τὸ καρτσάκι ταλαντεύεται στὰ χοχλάδια τοῦ δρόμου.

Κάμποσο ἀκούγεται ἀκόμη ἡ τσιτσιριστή, μακρό-

συρτη, διαπεραστική φωνή: «Ένα τάληρο τὸ ἕνα, ἐδῶ νοικοκυράδες μου» κι' ὕστερα ἡσυχία.

«ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ...»

Παραμονή. Τὴν ἄλλη μέρα Χριστούγεννα. Ὁ ἥλιος ὅ,τι εἶχε σβύσει σ' ἕνα ὑπέροχο χειμωνιάτικο δειλινό, μέσ' σὲ τριανταφυλλένιες ἀνταύγειες π' ἀκόμα γλύφανε ποῦ καὶ ποῦ τοὺς ψηλοὺς τρούλους τῆς Ἐκκλησιᾶς. Ξαφνικὰ μέσα ἀπὸ τὸ φτωχικὸ τῆς Κυρᾶ Στάθαινας ἀντιλάλησαν βουερά παιδιάτικες φωνοῦλες. «Χριστὸς γεννᾶται σήμερα ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει». Κι' ἀμέσως κι' ὅλας ξεχύθημε στὸ δρόμο ἕνα μπουλοῦκι ξυπόλητα, κακοχτενισμένα παιδιὰ ἀπὸ 10-15 χρονῶν Ἡ «συντροφιὰ» ἀπὸ πολλὲς μέρες τώρα τᾶχε κανονίσει καταλεπτῶς τὰ πράματα. Νά, δηλαδή. Θὰ παίρουν σβάρνα τὰ μαγαζιά καὶ «θὰ τὰ λένε» καὶ φέτος, ὅπως δὰ γίνεται κάθε χρόνο σὰν τέτοια μέρα. Πρῶτος καὶ καλλίτερος ὁ Γιωργούλης. Ὁ ἀρχηγὸς νὰ ποῦμε. Αὐτὸς περπατοῦσε ὄλο μπροστὰ κορδωμένος καὶ ποῦ καὶ ποῦ, κτυποῦσε μὲ μανία τὰ σκουριασμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρία ζήλεια του. Δίπλα ὁ Κωστάκης, ποῦ κρατοῦσε τὸ τρίγωνο, ὁ Πέτρος μ' ἕνα ξεχαρβαλωμένο βαποράκι ποῦ μέσα τρεμόπαιζε ἀδύνατα ἢ φλόγα κάποιου κεριοῦ καὶ ὁ Λιάκος, ἕνα ψηλόλιγνο ἀγόρι μὲ σουβλερὴ κιτρινάριχη φάτσα. Αὐτὸς δὲν κρατοῦσε τίποτα. Θὰ ἐκτελοῦσε μόνον χρῆναι καὶ καθήκοντα τενόρου. Ἡ «συντροφιὰ» πέρασε σερνάμενη καὶ λυγιστὴ τὸ στενοσόκακο, ἔστριψε τὸ καλντιρίμι καὶ μπῆκε θριαμβευτικὰ στὸ μεγάλο δρόμο. Τώρα ἡ κίνηση βρισκόταν στὸ ζενίθ. Ἐνα τεράστιο βουητὸ ξεχυνόταν ἀπὸ τὰ βαρυφορτωμένα μαγαζιά, καὶ μιὰ χαρμόσυνη μουσικὴ φτάνει ἀπὸ ὀλοῦθε. Χάχανα, γέλια, παιδιάτικες φωνοῦλες, ἀνακατωμένες μὲ τὰ παράφωνα τραγούδια καὶ τίς

ρομβίες τῶν πλανώδιων τροβαδούρων: «Χριστὸς γεννᾶται σήμερα...» Μιὰ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα πανηγυριοῦ, θορύβου καὶ εὐθυμίας κυριαρχοῦσε παντοῦ... Ἡ «συντροφιὰ» ἀνακατεύεται μέσ' τὸ πλῆθος. Προχωροῦν, σπρώχνουν, σπρώχνονται κι' ὀλοένα ζυγώνουν ἓνα γύρω στὶς ὀλόφωτες πόρτες τῶν μαγαζιῶν κι' ὄλο ρωτοῦν: «Νὰ τὰ ποῦμε ἀφεντικό;» Ὑστερα ἀρχίζει ὁ σκοπὸς τσιτσιριστὰ καὶ μακρόσυρτα. Ἀρχισε νὰ νυχτώνει. Ἐνα-ἓνα, ἀνάβανε τὰ φῶτα πολύχρωμα μὲ λογιῆς-λογιῆς γιρλάντες καὶ σχέδια. Ἡ πολιτεία μοιάζει μὲ ὁμορφη γυναίκα, πού στολίζεται γιὰ κάποιο τρελλὸ γλέντι. Ἡ κίνηση ἐξακολουθοῦσε ἢ ἴδια. Μικροὶ καὶ μεγάλοι, φορτωμένοι καθέννας κι' ἀπὸ ἓνα δέμα, πηγαίνουν πάνω-κάτω. Πολυάσχολοι νοικοκυραῖοι τρέχαν πέρα-δῶθε κυνηγημένοι ἀπὸ τὴ σκέψη μὴ μᾶς καὶ ξεχάσουν τίποτα... Χρονιαῖρα μέρα πού ξεμερώνει! Ὡστόσο τὸ κρῦο γίνεται τσουχτερό. Ὁ οὐρανὸς σκεπάσθηκε ξαφνικὰ ἀπὸ σύννεφα πού κρεμαστήκανε βαρεῖα-βαρεῖα, καὶ φοβερίζαν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ ἀδειάσουν τὴ φουσκωμένη κοιλιά τους στὴ γῆ. Οἱ δρόμοι ἐρημωθήκανε. Ποῦ καὶ ποῦ μόνο κάποια καθυστερημένα παρέα ἀπὸ νεαροὺς περνᾶ μὲ φωνές καὶ χαχανιτά. Κι' ἡ «συντροφιὰ» ἐτοιμάζεται νὰ τὸ στρίψει. Ὁ Γιωργούλης πάλι μπροστά. Ὡστόσο τώρα κακόκεφοι ὄλοι τους. Οἱ «δουλειές» τους φέτο δὲν πῆγαν διόλου καλά. Κοντολογιῆς ἡ εἴσπραξη τιποτένια. Οὔτε ἓνα παραγκιόζη δὲν θὰ φτάσει νὰ ἀγοράσει καθέννας τους. Προχωροῦν κατσουφιασμένοι ζυμώνοντας μὲ τίς γυμνές πατούσες τους τίς λάσπες. Ἡ παγωνιά τους τρυπᾶ τὰ κόκκαλα, τρέμουν μέσ' τίς τσίτινες φαγωμένες ποδίτσες τους. Βιάζονται τώρα.

Μὰ σὰν πέρασαν ἀπ' τὸ ὀλόφωτο μαγαζὶ κι' ἄκουσαν νὰ φτάνουν ἀπὸ μέσα οἱ γαργαλιστὲς στροφές ἐνὸς τρελλοῦ σκοποῦ... Σταμάτησαν. Ζηγώσανε μὲ προσοχὴ τὰ παράθυρα κι' ἀκούμπησαν μὲ περιέργεια τ' ἀχτένιστα κεφάλαια τους στὰ φωτισμένα τζάμια. Μέσα μιὰ τεράστια ζμορφοστολισμένη σάλα πού κολυμποῦσε στὸ φῶς. Ὀλό-

γυρα πολύχρωμα λαμπρόνια, πλεγμένα σὲ γιοράντες, χύ-
νανε λογιῆς-λογιῆς ἀνταύγειες καὶ στὴ μέση ἓνα ἔλατο μ'
ἀσημωμένα τέλια καὶ μπαμπακένιο χιόνι. Ἐγερνε ἀπὸ
τὸ βάρος τοῦ πολύτιμου φορτίου του, σὰν ἀγαθὸς κάτα-
σπρος γεροντάκος. Παιχνίδια, παιχνίδια ὅλων τῶν εἰ-
δῶν, κρεμόντανε ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τοῦ δέντρου. Ἀστράφταν
μὲ τὴν ξεχωριστὴ κείνη γυαλάδα τοῦ καινούργιου, λαχτα-
ριστὰ καὶ ὁμορφα. Κοῦκλες μὲ ροδοκόκκινα μουτροκία
καὶ ξανθὰ μαλλιά. Τετράγωνες, χαμογελαστὲς φάτσες
κωμικῶν φασουλίδων, σιδηρόδρομοι μὲ κάτι μικρούλικα
χαριτωμένα βαγονάκια, τουφεκία καὶ δὲν εἶχες παρὰ
νὰ σηκώσεις τὸ χέρι καὶ... μπάμ-μπούμ, σωστὲς
ντουφεκιές. Ἐνας ἀτέλειωτος σωρὸς Χριστουγεννιά-
τικῆς εὐτυχίας. Ὅλόγυρα ἓνα πλήθος πλουσιοντυ-
μένα καὶ ροδοκόκκινα παιδάκια στριφογυρίζαν Ἡ
«συντροφιὰ» τᾶμει χάσει. Ὁ Γιωργούλης κάτι πάει
νὰ πεῖ, ὕστερα χτυπᾷ παραζαλισμένα τὰ ζήλεια του. Οἱ
ἄλλοι κυττάζουν μόνο μὲ γουρλωμένα μάτια. Λαίμαργα.
Νοιώθουν κάτι νὰ τοὺς στραγγίζει τὸ λαιμό. Τόσα ὁμορ-
φα πράγματα καὶ νὰ μὴν εἶναι τίποτα, μὰ τίποτα δικό
τους. Καὶ ξαφνικὰ τοὺς ἔρχεται μιὰ ἔμπνευση. «Ἄν τᾶ-
λεγαν καὶ ἐδῶ, ἴσως τοὺς ἔδιναν κι' αὐτονῶν ἀπὸ ἓνα
παιχνιδάκι!» Μὰ κείνη τὴ στιγμή ἓνας πόλισμαν τοὺς
φωνάζει ἀγριοιμένα: «Ψίτ! Ξεκουμπιστεῖτε βρὲ ἀπ' αὐ-
τοῦ πέρα». Παίρνουν τὸ δρόμο τοὺς πάλι σιωπηλοὶ κι' ἀ-
μίλητοι.

Τῶρα νοιώθουν τὸ κρῦο νὰ τοὺς χτυπάει στὸ μοῦ-
τρο πὸ δυνατά.

ΤΟ ΠΑΡΛΑΝ

Ὁ κύριος Μάρκος ὁ βιολιτζῆς ἦταν στὴν ἐπαρχία μας σωστός τύπος. Σ' ὅλους γνώριμος. Ἀπ' τὸν πιὸ μικρό, ὡς τὸν πιὸ μεγάλο. Σωστά! Μπᾶς καὶ τὰ νιάνιαρα δὲν πῆγαιναν στὸν κινηματογράφο, δὲ στιβαζόντουσαν ἀπανωτὰ στὶς στενὲς καρέκλες μὲ τὶς χαλασμένες ψάθες—κάθε σκόλη, ἢ Κυριακὴ ἀπόγευμα—καὶ βαλνόνταν νὰ παρακολουθοῦν μ' ὀρθάνοικτα μάτια, μὲ κομμένη ἀναπνοὴ τὶς περιπέτειες τῆς Πιρλ π' ὄλο κινδύνευε καὶ τὸ παλληκαράκι πὺν καβάλλα στ' ἀφρισμένο ἄλογο πὺν περνοῦσε γκρεμοὺς καὶ μονομάτια γιὰ νὰ τὴ σώσει; Τὸ βιολί ὄλο καὶ νὰ σκορπίζει στὴ σάλα τὴ φουσκωμένη ἀπὸ ἀγωνιώδικες ἀναπνοές, παραπονιαρικές νότες, καὶ τὸ ξεκουρντισμένο πιάνο νὰ μουγκρίζει καὶ νὰ ἀγκομαχᾷ δίπλα του. Τελείωνε πάντα τὸ ἔργο ὅπως πρέπει. Καὶ γινόταν τότε σωστὴ κοσμοχαλασιὰ μέσα. Φωνές, χάχανα, χειροκροτήματα, ἱκανοποίηση. Πολλὲς φορὲς ἄμα εἶχε τὰ κέφια του ὁ κ. Μάρκος πεταγόταν στὴ μέση τῆς σκηνῆς μὲ τὸ βιολί του στὸν ὄμο, καὶ ὕστερα μὲ πεταχτὲς συρτὲς δοξαριῆς ἔδινε κουράγιο στὴν παράξενη τούτη συναυλία. Μὰ αὐτὰ γινόντανε τ' ἀπόγευμα μὲ τὰ μωρά. Τὸ βράδυ ὅμως, ἄλλος ἄνθρωπος.

Σοβαρεμένος, μέσ' τὰ μαῦρα τριμμένα του ροῦχα, στεκόταν πάντα κοντὰ στὴν εἴσοδο, δίπλα στ' ἀφεντικό, μὲ τὴν αἰώνια θήκη τοῦ βιολιοῦ στὴ μασχάλη. Ὑποδεχόταν αὐτὸς τοὺς πελάτες. Καὶ τὸ μακρουλὸ κιτρινάρικο μοῦτρο του, ἀστραφτε τότε δλόκληρο ἀπὸ ἱκανοποίηση καὶ ἐνθουσιασμό.

—Ὅρῳστε! περᾶστε μέσα. Καλησπέρα, κ. Μᾶρκο.

Καὶ ἡ ἀπαραίτητη ἐρώτηση: «Θᾶναι καλὸ τὸ ἔργο;»

Κι' αὐτὸς τάχα, δῆθεν προσβλημένος, ἔσπευδε νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸ πρᾶμμα του.

—Λόγον τιμῆς σᾶς λέω. Θὰ μοῦ δώσετε καὶ σχαρήκια ἅμα τελέψει.

Τὰ μικρά του μάτια ἀνοιγοσφαλοῦσαν ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Κι' ὥστόσο δὲν ἦταν ἀπὸ τὸν τόπο μας. Ξενοπασάρης ὁ χριστιανός. Πιὸ πρὶν κανεὶς δὲν τὸν γνώριζε, μά... καὶ τώρα πάλι κανεὶς δὲν ξέρει ἀπὸ ποῦ κρατᾶ ἡ σκούφια του. Τ' ἀφεντικό τοῦ κινηματογράφου, τύπος κοσμογυρισμένου καὶ προσοδευτικοῦ ἐπιχειρηματία, μᾶς τὸν παρουσίασε ἕνα βράδυ. Καὶ τί σουξὲ δὰ ποῦ εἶχε στὴν ἀρχή! Οἱ ἔφημεριδὲς γραμμὴ νὰ γράφουνε γι' αὐτόνε: «Ὁ μεγάλος βιοτουόζος».

Ἔτσι πάνω-κάτω νὰ ποῦμε ἀρχίζανε. Στὸς κύκλους τῶν διανοουμένων τὸν κουβεντιάζανε: «Ὅχι, εἶναι καλός, ὅχι δὲν εἶναι». Μὰ τὴ σωστὴ ἀποθέωση τὴν εἶχε στὸν κινηματογράφο ποῦ δούλευε. Σὲ κάθε διάλειμμα, νάσου νὰ σβύνουν τὰ φῶτα καὶ στὸ ἄσπρο πανὶ νὰ τρεμουλιάζει τὸ ὄνομα τοῦ κ. Μάρκου μὲ χοντρά μαῦρα γράμματα... Καὶ τὸ κομμάτι ποῦ θᾶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς παίξει. Καὶ ὕστερα νὰ βγαίνει πάνω στὴ σκηνὴ ὀλομόναχος καὶ νὰ παίξει.

Νᾶταν ἀλήθεια ὅλα αὐτά; Νᾶταν ὄνειρο; Τοῦρθε τόσο ξαφνικὰ τὸ κῆμα τῆς δόξας του, ποῦ δὲν τολμοῦσε νὰ πολυπιστέψει. Μὰ ὅλα αὐτὰ γινόνταν στὴν ἀρχή.

Ἔστερα σιγὰ-σιγὰ, ἡ φήμη του ξεθώριασε, τὰ χρόνια περνοῦσαν. Γνώρισε καὶ γνωρίστηκε μ' ὅλους στὴ μικρὴ μας πόλη, γίνηκε τύπος. Καὶ νά, πάνω-κάτω ἡ ἀλήθεια τῆς παραπάνω ἱστορίας. Στὰ μικράτα του, ὅταν τὸν στέλναν στὸ σχολεῖο, τῶσκαγε στὸ διάλειμμα, ἔτρεχε στὸ σπίτι τους, κλειδωνόταν στὴν κάμαρά του κι' ἀρπαζε τὸ βιολί. Ὁλος ὁ κόσμος χανόταν τότε μονομαῶς καὶ ἕνα χάος σκοτεινὸ γύριζε μπροστά του, ἕνα βιολὶ ποῦ γυάλιζε στὸ σκοτάδι καὶ δυὸ χέρια ποῦ παίζαν, παίζαν χωρὶς ἀναπαμό. Κι' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Μπόρεσε καὶ γράφηκε στὸ Ὁδεῖο.

Μὰ τὸν ἔφαγε τὸ στρατιωτικό. Ὅχτῶ ὀλόκληρα χρό-

νια παράδερνε στίς διάφορες ἐκστρατείες. Πότε μὲ τοὺς Βουλγάρους εἶχε ἔχθρητα, πότε μὲ τοὺς Τούρκους ἢ καὶ μὲ τοὺς δυὸ μαζί. Τέλος, ὅ,τι διατάξει ἡ πατρίδα. Σὰ γύρισε, εἶδε πὼς δὲ μπορούσε νὰ συνεχίσει πειὰ τίποτα. Ὅσα ἤξαιρε ἐξ ἀρχῆς καλά, παρακάτω οὔτε βῆμα. Ἄλλοιῶς ἴσως νὰ γινόταν κι' αὐτὸς μέγας καὶ τρανὸς πού νὰ τὸν καμαρώνει ὅλη ἡ Εὐρώπη! Ἄς εἶναι. Περασμένα, ξεχασμένα.

Ἀπὸ τότε ὅμως περιπλανήθηκε, κόπιασε, λέει, πολὺ ὡς νὰ βουλευτεῖ τελειωτικὰ στὸν κινηματογράφο.

Καὶ σὲ καμπαρὲ ὑποπτα κατέβηκε, μὲ τὸ βιολί στὴ μασχάλῃ, καὶ σὲ ταβέρνες καὶ σ' ἄλλα λογιῆς-λογιῆς κατώγια.

Στ' ἀλήθεια, κάποιο βράδυ, γέλασε μὲ τὴν καρδιά του μὲ μιὰ σκέψη πού τοῦ κατέβηκε ἔτσι ξαφνικά. Τί τρέλλα! Δίχως ἄλλο εἶχε πειὶ πὸ πολὺ χωρὶς νὰ τὸ νοιώσει. Ὅμως! Γιὰ σκεφτῆτε ἀλήθεια πανηγύρι!... Ἄν τὸν πρόσεχαν, λέει, τότε δὰ ὅπως ἦταν κανεὶς ἀπὸ κείνους τοὺς καθηγητὲς του τοῦ Ὁδείου; Μά... εἶπαμε περασμένα, ξεχασμένα. Τώρα ὅμως ὁ κ. Μάρκος εἶν' εὐχαριστημένος. Καὶ τὸ μεροκάματο εἶναι βολικὸ καὶ τιμὴ καὶ ἀξιοπρέπεια ἔχει. Κουράζεται βέβαια πολὺ, μέρα νύχτα εἶναι αὐτό, κλεισμένος μέσα σ' ἓνα στενὸ κουβοῦκλι κάτω ἀπὸ τὴ σκηνή.

Καὶ τὸ χειμῶνα καλά, μά... κοντὰ πού πηγαίνει νὰ καλοκαιριάσει; Τοῦ κόβεται ἡ ἀνάσα, πνίγεται ἀπὸ τὴ ζέστα, χίλιες βρῶμες ἰδρωμένης σάρκας ξεχύνονταν ἀπὸ τὴν πλατεία, πού τὸν κυκλώνουν. Ἐ, μὰ σάμπως μπορεῖ νὰ γίνει κι' ἄλλοιῶς; Πάλι καλά. Θέλει ἰδρωτα τὸ καρβέλι γιὰ νὰ βγεῖ. Κι' ὥστόσο ἡ ζωὴ τραβᾷ τὸ δρόμο της. Τὰ παλιὰ σντήματα γκρεμίζονται, κοινούργια ἐρχονται, πού κι' αὐτὰ ὕστερα μὲ τὴ σειρὰ τους δίνουνε τὴ θέση τους σὲ ἄλλα. Πρόοδος. Πολιτισμὸς σοῦ λέει ἄλλος. Μεγάλο πρᾶμμα. Κι' ὁ ἠλεκτρισμός, καὶ ὁ ἀσύρματος καὶ τὸ ραδιόφωνο, πού ἀκοῦς ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου τοὺς μεγάλους βιολιστάδες. Δὲ λέω. Μεγάλο καὶ μυστή-

ριο πράμμα. Καὶ ὅταν ἄνοιξε κάποιο ἀριστοκρατικὸ κέντρο στὴν ἐπαρχία, μὲ ραδιόφωνο μάλιστα κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ἡ σοβαρὴ πελατεία τοῦ κινηματογράφου λιγότεψε γιὰ καλά. Οἱ κυρίες—θεὸς φυλάξει—οὔτε κουβέντα ν' ἀκούσουνε.

Τι; Θᾶφηναν δηλαδὴ πίσω τους τίς μεγάλες ὀπερες, τῆς Βιέννης, ἢ τίς τσιγγάνικες ὀρχηστρες τῆς Βουδαπέστης, γιὰ τὴ μουσικὴ τοῦ κ. Μάρκου; Κι' οἱ κύριοι, σύμφωνοι. Σιγὰ-σιγὰ καὶ ἄλλα καφενεῖα—ὅσα δηλαδὴ ὅπως-ὅπως, κρατούσανε τὰ κότσια τους—κάμανε τὰ ἴδια.

Κοντολογίς, τέλος καλοκαιριοῦ σὰν περνοῦσες ἀπὸ κεντροκὸ μέρος, τὸ πρῶτο πού θὰ σοῦ χτυποῦσε στὸ μάτι—τὸ καφετιὸ κουτὶ μὲ τὸ ραδιόφωνο—καὶ πάντα ἡ χαρακτηριστικὴ βραχνιασμένη φωνὴ Ράντιο, Ρόμα, Νάπολι. *Απελπισία !!

Καὶ τὰ καφενεῖα ζηλεύοντας τὸνα τ' ἄλλο, ὄλο καὶ ἔφερναν ραδιόφωνα, καὶ ὄλο καὶ ἀχρηστευόντουσαν οἱ μουσικάντηδες πού πῆγαιναν κάθε βράδυ στὰ κέντρα τοῦτα. Ἡ καινούργια κατάσταση σὰν ἕνας τρομερὸς ἀνεμοστρόβιλος τοὺς σάρωνε σιγὰ-σιγὰ. Κι' οἱ μαγαζάτορες μὲ τὸ δίκιο τους διώχναν τοὺς μουσικούς. Γιατί, τὸ ραδιόφωνο τοὺς ἐρχόταν φθηνότερα. Φεύγανε λοιπὸν ἕνας-ἕνας τους μὲ τὰ βιολιά καὶ τὰ μαντολίνα, κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη ἀργά, ράθυμα, μὲ τὴ θλίψη καὶ τὴν κακομοιριά, χυμένη στὶς πανιασμένες φάτσες τους.

Ποιὸς ξέρει γιὰ ποιοὺ δρόμο καὶ ἐπάγγελμα νὰ τραβοῦσε καθένας τους. Τᾶβλεπε, καὶ τὰ πληροφοροῦνταν καλὰ ὅλα αὐτὰ ὁ κ. Μάρκος. Καὶ σὲ κάθε καινούργιο ξεπόρτισμα, κουνούσε μ' ἔγνοια τὸ κεφάλι του. Κι' ὅλας τὸ κουβεντιαζε. «Δὲν εἶναι κατάσταση αὐτὴ, δὲν εἶναι. Καὶ κατὰ πού πᾶνε τὰ πράγματα θαρρῶ πὼς θὰ μείνω ἐγὼ ὁ μοναδικὸς βιολιτζῆς στὴν πόλη σας. Γιατί ἐμένα βέβαια δὲν μὲ παίρνει τὸ σχέδιο. Κινηματογράφος καὶ ραδιόφωνο δυὸ πράγματα πού δὲν θὰ ταιριάζουνε πο-

τές τους». Κι' αὐτὸ δὰ δὲν παρέλειπε νὰ τὸ διαλαλεῖ—καμαρώνοντας κάθε μέρα δεξιά κι' ἀριστερά.

Ἦς ἐδῶ καλὰ κι' ἅγια. Μά... ὕστερα ἦταν κι' αὐτὴ ἡ πελατεία τοῦ κινηματογράφου, πού ὅλο καὶ λιγότευε. Μὰ μήπως ἔφταιγε κι' αὐτός; Ὅ,τι μποροῦσε ἔκανε. Ἀπὸ τότε πού ἤρθανε αὐτὰ τὰ ἀναθεματισμένα ἐδούλευε δυὸ καὶ τρεῖς ὧρες παραπάνω. Μὰ ἓνα βράδυ τοῦρθε τὸ ξαφνικό. Ὅταν τέλειωνε ὁ κινηματογράφος, ὁ ἀφεντικός του τὸν φώναξε σὲ μιὰ γωνιά. Τοῦ μίλησε, τοῦ ἔδωσε νὰ καταλάβει πὼς δὲ μποροῦσε πειὰ νὰ πληρώνεται ὅπως πρῶτα. «Ἡ ἐπιχείρηση, λέει κινδυνεύει. Αὐτὰ τὰ ραδιόφωνα χαλᾶνε ὅλη τὴ δουλειά». Ὑστερα ἄπλωσε τὸ χέρι καὶ ἔδειξε τὴν πλατεία.

Ἄδεια, σχεδὸν ἄδεια, κάθε βράδυ, ἓνα μῆνα τώρα. Λοιπόν; Νά, πάλι κι' ἂν δὲν τὸν συμφέρει, καὶ δὲ θέλει.

Σηκώνει τὸ κεφάλι του μὲ ζωνρότητα καὶ κυττάζει τ' ἀφεντικό κατάματα. Πνίγεται. Θέλει νὰ μιλήσει, ὅμως κἀτι σκέπτεται πάλι καὶ κατεβάζει τὰ μάτια. Οὔτε μιλιὰ πειὰ ἀπὸ τὸ στόμα του. Στὸ μεταξὺ καινούργιος θόρυβος ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Νέα θαύματα καὶ ἐφευρέσεις. Ὁ βουβὸς κινηματογράφος βούλιαζε καὶ στὴν θέση του ὁ νέος, τὸ παρλάν. Μ' ἓνα ἡλεκτρικὸ σύρμα πού ἔβαζε σ' ἐνέργεια—τσούπ-τσούπ—ἀκουγες τὴ φωνὴ τῶν ἠθοποιῶν, τοὺς ἔβλεπες, καὶ ὀρχῆστρες μεγάλες καὶ τρανὲς κονσερβαρισμένες μέσα σὲ μιὰ πλάκα συνώδευαν τὸ ἔργο. Στὴν ἐπαρχία συγκίνηση, συζητήσεις, κακό. Καὶ οἱ ἐφημερίδες ἐπιφυλακτικές. Δὲν εἶχαν βεβαιωθεῖ ἀκόμα καὶ πολὺ, γιὰ νὰ ξανοιχτοῦνε σὲ πῶς πλατείες περιγραφές. Μπήκε στ' αὐτιά τοῦ κ. Μάρκον κ' ὥστόσο αὐτὸ οὔτε νὰ τὸ κουβεντιάσει δὲν ἤθελε. Ἀκοῦτε ἐκεῖ; Κοροϊδεῖς, ψευθοιαδόσεις! Ἀμέ; Κι' ὅμως, ὕστερ' ἀπὸ ἓνα μῆνα ἀναγκάστηκε νὰ τὸ παραδεχτεῖ κι' αὐτός. Τὸ διάβασε δὰ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια στὶς ἐφημερίδες πού ὅλες δημοσιεύανε εἰκόνες, ἄρθρα, περιγραφές γιὰ τὸ μεγάλο θᾶμα τοῦ εἰ-

κοστοῦ αἰῶνα. «Χωρίς ἄλλο, ἀλήθεια τὸ λένε», μουμουρίζε κάθε τόσο, μόνος του. Βέβαια μεγάλο και τρανὸ πρᾶμα εἶναι! Γιὰ συλογιστεῖτε ἀλήθεια. Ἡ ἴδια φωνή, τ' ἀπαράλαχτο γέλιο τ' ἀνθρώπου πού παίζει. Ὀλοῖδιο, σοῦ λέει ὁ ἄλλος. Ὑστερα εἶναι κι' αὐτὲς οἱ ὀρχηστρες, ὅ,τι ὄργανο κι' ἂν γυρέψεις μέσα. Κι' ὀλοζώντανες. Σὰν νὰ εἶναι μπροστά σου. Ὅμως ὅλα αὐτά, καλὰ εἶναι βέβαια. Μὰ μόνο γιὰ τὶς μεγάλες πολιτεῖες. Ἐκεῖ καὶ θέατρα τρανὰ ἔχουνε. Μπαίνεις καὶ χάνεις τὸν κόσμον, καὶ χρῆμα ἄφθονο, καὶ κόσμος ἀμέτρητος. Ἐδῶ στὴν μικροπερ-χία μας. Ποῦ καὶ ποῦ. Ὡς ὅτου ἔρθει αὐτὸ τὸ παρλάν, ὃ κὺρ Μάρκος θὰ τᾶχει τινάζει ἀπὸ χρόνια. Μὰ ὡστόσο ἦταν ἀνήσυχος. Ρωτοῦσε ὀλοένα. Λοιπόν, αὐτὲς οἱ ὀρχηστρες πού παίζονε κάθε βράδυ στοὺς κινηματογράφους τί θὰ γίνουν; Πρέπει νὰ πεθάνουν οἱ μουσικοὶ γιὰ νὰ δουλέψει αὐτὸ τὸ καταραμένο; Ὅσο περνᾶνε οἱ μέρες, τόσο καὶ οἱ ἀνησυχίες του πληθαίνουνε. Κάτι κακὸ προαισθάνεται, φουρτουνιάζει τὸ λογικὸ του ἀπὸ ἀπελπισία. Τώρα ὅπου πάει, λέει νέντα - σκέτα τὶς σκέψεις του: «Ἄχ! τί τοὺς κατέβηκε πάλι νὰ τὸ κάνουνε αὐτὸ τὸ Παρλάν; Τί τὸ θέλουνε; Μπᾶς κι' ὁ κόσμος δὲν περνᾶ τὴν ὄρα του καὶ μὲ τὸ βουβό;» Ὡστόσο ἕνα πρωτὶ μέσα σ' ἄλλα ὁ γραμματικὸς τοῦ ἀφεντικοῦ τὸν πληροφορεῖ τὰ καινούργια: «Ξαίρεις, κὺρ Μάρκος; Ὁ διευθυντὴς σκέπτεται μὲ τὰ σωστά του νὰ φέρει ἀπ' αὐτὸ τὸ νέο μηχανήμα. Πάει, λέει. Δὲν εἶναι πειὰ τῆς ἐποχῆς κείνο πού ἔχουμε, πάλιωσε. Τώρα, μὴν τῶχεις ἀπὸ τὰ παράξενα σ' ἕνα μῆνα νὰ δοῦμε θάματα ἔδῳ. Τότε βέβαια καὶ σὺ θὰ ξεκουραστεῖς, μὰ κι' ἐμεῖς θὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὶς παγατέλες σου».

Νὰ ξεκουραστεῖ; Καὶ ποιὸς τοὺς εἶπε πὼς θέλει νὰ ξεκουραστεῖ; Τὴν ἀγαπᾶ τὴ δουλειά του αὐτὸς καὶ οὔτε θέλει νὰ τὸ κουνήσει ροῦπι. Καὶ ὕστερα 20 ὀλόκληρα χρόνια εἶναι πού ζεῖ μὲ τὸ βιολί του. Μπᾶς καὶ τοῦ πέ-ρασε ποτέ, ἀπὸ τὸ ξερό, νὰ σκεφτεῖ καὶ γι' ἄλλο τίποτα; Ἐ, ἀπὸ κείνη τὴ μέρα ποῦ νὰ τὸν ξαναδοῦμε! Οὔτε καὶ

στην εἴσοδο δὲ στεκότανε πειά. Κλεισμένος στὸ στενὸ κουβοῦκλι του γυρίζει νότες, ὅλη μέρα ἀντιγράφει κομμάτια, ἔπαιζε ποῦ καὶ ποῦ. Τὰ μικρὰ του μάτια εἶχαν χάσει τὴν πρώτη τους διαύγεια. Μιὰ βαθεῖα ριτίδα σκέπαζε τὸ ἀπάνω μέρος τοῦ μούτρου του, καὶ σ' ὀλόκληρη τὴ φάστα του εἶχε χυθεῖ ἡ ἀγωνία ποῦ δὲν τὸν ἄφινε νὰ ἡσυχάσει.

Καὶ δόστου νὰ ρωτᾶ κάθε τόσο τὸ γραμματικό: «Ξαίρεις τίποτα; Σοῦδωσε νὰ γράψεις καμμιά παραγγελιά; Μπᾶς καὶ σᾶς γίνεται καμμιά πρόταση ἀπὸ τὴν Εὐρώπη;» Κι' αὐτός, ποῦ τὸν εἶχε πειὰ καταλάβει, ὄλο ἤθελε νὰ τὸν πειράζει.

«Υπομονή, κ. Μάρκο. Ὅχι βέβαια ἀκόμα. Πάλι ἀπὸ μέρα, σὲ μέρα δὲ ξαίρεις τί γίνεται». Καὶ γίνηκε ὕστερα ἀπὸ κάμποσες μέρες ἀρχίσανε οἱ πρώτες συνεννοήσεις. Πρῶτα φθάσανε στ' ἀφεντικὸ ἓνα σωρὸ χαρτιά καὶ σχέδια, καὶ μετὰ ὁ παραγγελιοδόχος σταλμένος ἐπίτηδες ἀπὸ τὸ κατάστημα. Τὰ παζαρέματα, ναί, ὄχι, καὶ τὸ τελειωτικό. Ἀπὸ τότε, ἀρχίσανε τὸ χτίσιμο, τὰ σοβαντίσματα, οἱ ἐπισκευές...

Σούρτα-φέρτα οἱ τεχνίτες ὅλη μέρα. Ὁ κ. Μάρκος σ' ὄλο τοῦτο τὸ διάστημα ἀμίλητος καὶ φαρμακωμένος.

Πηγαίνει, ἔρχεται, θαρεῖς καὶ δὲ βρῖσκει πουθενὰ ἀέρα γιὰ νὰ ἀταπνεύσει. Ἄλλες σκέψεις τὸν τριγυρίζουνε τώρα, ποῦ τὸν κάνουν νὰ τρέμει καὶ νὰ ἐπαναστατεῖ ὀλόκληρος. Τὸ μυαλό του πηγαίνει καὶ στοὺς ἄλλους του συντρόφους, στὰ κακομοιριασμένα μπουλούκια τῶν καφενέδων.

Καὶ πιὸ παλιὰ σὲ τόσους καὶ τόσους ποῦ τοὺς ἔχει χτυπήσει καὶ ἀφανίσει κι' αὐτοὺς ἡ μηχανή...

Τὶ μεγάλο κακὸ ποῦ ἐγινε στὴν προμεέρα τοῦ παρλάν! Τ' ἀφεντικὸ ντυμένο μ' ὀλοκαίνουργια ροῦχα δὲ πρόφτανε νὰ χαιρετᾶ δεξιὰ, ἀριστερά. Ὅπου κ' ἂν ἔστρεφες τὰ μάτια σου, ὀλόγυρα στοὺς τοίχους καὶ στὶς πόρτες, εὔρισκες τὴ λέξι «παρλάν» μὲ χοντὰ γράμματα. Κι' ὁ κόσμος ἔρχόταν χωρὶς τελειωμό. Ἡ σάλα γέμιζε. Πάει,

κουνοῦπι δὲ χωροῦσε πειὰ μέσα. Τὸ ταμεῖο μανταλωμένο, μὰ καὶ οἱ ξώπορτες κλεινόντουσαν μὲ θόρυβο. Τ' ἀπέξω πλῆθος ἀπελπισμένο διαλυότανε, καὶ σκορποῦσε σιγά, σιγά, μὲ τὸν διωγμένο κόσμο κ' ὁ βιολιζτῆς.

“Ὅχι δηλαδὴ πὼς δὲ μποροῦσε νὰ μπεῖ αὐτὸς μέσα. Μὰ... νά, τὴν τελευταία στιγμή, κάτι θυμήθηκε, κάπου ἄλλοῦ χωρὶς ἄλλο ἔπρεπε νὰ πάει, καὶ βγῆκε. Ρίχνει μιὰ ματιὰ στὸ ρολοῖ του. Διάβολε, μουρμουρίζει, ἄργησα. Κ' ἀπὸ τὸ μυαλό του περνᾷ πάλι αὐτὴ ἡ συγκέντρωση τῶν μουσικῶν πού θὰ γινότανε χωρὶς ἄλλο στὸ καφενεδάκι τοῦ Σιρατῆ.

Θᾶχαν νὰ συζητήσουν πολλὰ γιὰ τὴ δουλειά τους, πού ὡς τὰ σήμερα πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς δὲ τᾶχαν σκεφτεῖ. “Υστερα ἦταν κ' αὐτὴ ἡ ἀποζημίωση!!... Γι' αὐτὸ δὲ μποροῦσε νὰ λείψει. Ἡ ὑπογραφή του ἀπαραίτητη. Τὸ καρβέλι πού τοὺς εἶχαν στερήσει θὰ τῷπαιρναν πίσω μόνο μὲ ἀγῶνα.

Σήκωσε τὸ γιακὰ τοῦ πανωφοριοῦ του, χουχούλιασε κάμποσο τὶς παλάμες του, γιὰ νὰ ζεσταθεῖ, ὕστερα τράβηξε βιαστικά στὸ δρόμο του...

Τ Ε Λ Ο Σ

